

בחרותם אי אפשר שלא שמעו עד היום כי לא היה מהלך רצו ציניהם והנה אצרהם
 בלאתו מחון צן ע"ה שנה וגם נחור זקן ולשתו אינה בחורה אבל נעשה
 להם גם ונפקדו צימי הוקנה והו ילדה מלכה גם היא שנפקדה בלחותה:
 (בא) קמואל אבי ארם . כתב הרמב"ן הזכיר ארם כדי להזכיר קמואל
 כי היה ארם בנו נכבד מהאב ואולי קמואל אחר היה בעולם צדורס ולכך
 הולך לייחס זה: (בג) ובתואל ילד את רבקה . לא הזכיר לצו אפי'
 אם היה גדול ממנה כי עיקר הפרשה לא באה אלא בשביל רבקה: (כד)
 ופילגשו ושמה ראומה. סיפר הכתוב כל הצעורה שצטרו ללצרהם
 בצנים. ויתכן שנכתב זה להודיע כל יתום נחור פי' כי כולם ראויים לידבק
 בצרעו של אצרהם ועליה' נאמר כי אל ארני ואל בית אבי תלך ולקחת
 אשה לנבי ליחוק:

חיי שרה

כג (א) ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה
 ושבע שנים . פירש"י לכך כתב שנה בכל כלל וכלל לומר לך שכל אחד
 מדרש לעצמו בת ק' כבת ל' לחטא ונת כ' כבת ז'
 ליופי . וכתב הרמב"ן דלאו מייתורא דשנה שנה דורש שכן דרך הלשון בכל
 מקום בלצרהם אע"פ שלא היו שוין בצורה וכן בישמעאל אע"פ שלא היו
 שוין שהרי רשע הי' בתחלתו אלא מייתורא דקרא דריש דקאמר שני חיי
 שרה שכללן יחד והשנה אותה . אית ספרים דגרסי צ"ר בת ק' כבת ל'
 ליופי ונת כ' כבת ז' לחטא והכי ניחא בת ל' היא יותר יפה מנת ז'
 שיוצעת לקטט את עצמה: (ב) ויבא אברהם . פירש"י שצא מצאר
 שבע . כתב הרמב"ן ואין ראונו לומר שהוא דר בצאר שבע ושרה בחצרון
 דהיאך היו דרים צעני מקומות אלא שהלך שם ללרכיו ושמע שם צמיתה
 שרה וצא לספור אותה . וי"מ שנתיישב שם תחלה וקודם ששלח אחר שרה
 ממה בחצרון . וצמדש שצא מהר המוריה שצשעת העקידה ממה בלחיתא
 צמדש וכתב הרמב"ן שלפי הנראה מן הפסוקים שציווי העקידה היתה
 בצאר שבע ששם היה דר כדכתיב ויטע אלל בצאר שבע ועל כן עשה ג'
 ימים צורך כי ארץ פלשתים רחוקה מירושלים שאלו היה בחצרון אשר
 ציהודה קרובה היא לירושלים וצטצו מהעקידה הלך לצאר שבע מקום
 דירתו ואם כן לא נוכל לומר שצו צפעס ממה שרה כי איך יתכן שהוא
 דר בצאר שבע והיא בחצרון אלא לאחר ימים רבים נסע מארץ פלשתים
 וצא לחצרון ושם נצמרה הלדקת שהרי בצאר שבע ישב ימים רבים . אלל
 לפי המדרש שצשעת העקידה ממה לריכין לנו לומר שאלצרהם ושרה צשעת
 העקידה היו בחצרון ושם נטווה ומה שאומר ציום השלישי וישל אצרהם
 את עיניו וירא את המקום שלא ראה הקצ"ה שיגלה לו המקום עד יום
 השלישי והלך סצציי ירושלים ולא נתגלה לו עד יום שלישי ואחר העקידה

סס פ"י הטור חיי שרה על התורה

לא שז למקומו אלא הלך לבאר שזע לתת הודאה על ניסו ושס שמע
 בזמיתת שרה וזא וכן דעת כל המפרשים שהיה אזרהס זמקוס אחר וזא .
 ולפי דעתי כי היה לשרה אהבל שעומדת זו היא ואמהותיה ומתה זאוהל
 שלה וזא אזרהס מאלהו לזכותה . או שיהיה פ"י ויזא לומר שנתעורר
 בהספד הזה והתחיל לעשותו כי כל מתעורר זמלאכה נקרא זא אליה כמו
 שזנינו זא לו לגרה זא לדופן השמאלית וגם כן זלשון הפסוק אם שכיר
 הוא זא זשכרו שזא למלאכה ההיא ועשה אותה ולא יתכן זעיני לומר
 שזא מעיר אחרת לחזרון שאלו היה כן היה מזכיר אותו המקום והיה
 אומר וישמע אזרהס ויזא ממקום פלוני : לספור לשרה ולבכותה .
 ולא אמר לקברה כי עדיין לא היה לו מקו' לקברה ולא היה יודע אם
 יקברה עתה כי אולי לא יהיה לו מקום : (ד) גר וחושב אנכי עמכם .
 פ"י גר אני זארץ הזאת ואין לי מקום קברה ואם תקבור זשדה של אחר
 יזא זעל השדה ויחרוש ויזילא העלמות . והרמז"ן פ"י היה מנהג להיות
 קברות לכל בית אב לזדו וקבר אחד ידוע לגרים הזאים שס ועל כן אמר
 אני גר שזאתי מארץ אחרת ולא ירשתי קברות אזותי וזאתי להתיישב
 עמכם תנו לי אחוזת קבר כאחד מכם להיות לי לאחוזת עולם ואיני שואל
 מכם לא נחלת שדה ולא נחלת כרם והס חשבו זשיקש מתנה זשזיל שאמר
 תנו לי והס אמרו לו גשיל אלהים אתה זתוכינו תקח לך כל בית הקברות
 ויהי לך לאחוזת עולם . וי"מ שאף הס לא אמרו ליתן לו קבר מיוחד
 לעצמו אלא אמרו זמזחר קברנו זאחד מקברנו קבור מתיך ועל כן חזר
 ואמר להס ואקברה מתי מלפני שיהיה לי אחוזת קבר לזדי . א"כ מלפני
 כי אם לא תשמעו לי ליתן לי מקום קבר תקברנו זארוז זציתי . א"כ פ"י
 מתי אשר לפני ואני זריך למהר ולקבורו : (ח) וזגעו לי בעפרון בן
 צחר . לפי שהיה עשיר והיה לו גנאי למכור שדה אזותיו לכך הזריך
 להרבות עליו רעים לפייסו ולא פייסו אלא זדינרי כסף . וי"מ לפי הפשט
 ופגעו לי פ"י הקיפו הדרך כאלו אתם פוגעים זו שלא יצין שזשזילה זאתם
 לזבר ויעלנה זדמים : (ט) ויחן לי את מערת הזכפלה . וכן זכסף
 מלא יתננה לי אמר לשון נתינה ולא הזכיר מכירה לומר שאף המכר אני
 חושב כאלו נתתו לי זמתנה : את מערת הזכפלה . פרש"י שזפולה
 זזוגות . וכתב הרמז"ן ואינו נכון כי הכתוב אומר שדה עפרון אשר
 זמכפלה אלמא שהוא שס המקום אשר המערה זו ואינו זורך לזקש טעם
 לשם המקומות . וז"ל שזכל הקצ"ה את קומתו של אדם הראשון וקברו
 שס ולפי זה היה שס המקום נקרא כן מעול' ולא ידעו טעמו כי עפרון
 זדמי השדה מכר לו הכל על דעת שאין זו קבר : אשר בקצה שדהו .
 פ"י שאין לו לחוש שאלטרך לעבור דרך עליו כי היא זקנה שדהו וגם אינה
 חשובה זעיניו כל כך כי הקנה אותה לזד ואינו עוזדה . ואזרהס לא
 זיקש ממנו אלא המערה וישאר השדה לעפרון והוא השיב דרך מוסר או

ע

פ"י הטור חיי שרה על התורה

דרך ערמה למכור גם השדה להעלותה צדמים כי לא יתכן לאדם נכבד כמחו שייהיה לו המערה לאחוזת קבר והשדה לאחר ואצרהם שמח צדצר והודה לדצרו ואמר נתתי כסף השדה: (י) לכל באי שער עירו. ולגזי שכם כתיב לכל יולאי שער עירו לפי שאצרהם כיון לפרסם לכל צאי שער העיר אף לנכרים וגם כי הקרוצים פסולים להעיד לכך קרא לכל צאי שער העיר: (יא) לעיני בני עמי. פי' כולם עדים ויודעים צדצר ואל תירא שאכפור צך או שאחזור צי ואצרהם לא עשה כן אלא אחר ששקל לו הכסף החזיק צדה וצמעה והקימוהו צרותו לעיני בני העיר וכל צאי שער העי' והסוחר' והגרים הנמלאי' סם: (יג) נתתי כסף השדה קח ממני. פי' אתה אומר נתתי לא כי אלא כסף השדה קח ממני: (טו) ארבע מאות שקל כסף. לפי' התרגום היתה שוה כל כך וחכמים דרשו שהעלה לו צדמים ודיצר הרצה ועשה מעט. וה"ר מאיר אמר שמתחלה לא אמר לו לתן לו צח' אלא המערה כי לא שאל אצרהם אלא המערה וכן עשה ונתנה לו צחנם והכסף ששקל לו היה דמי השדה. והרמב"ן כתב על דרך הפשט אומר ארץ ארבע מאות שקל כסף לומר צכך קנו אותה עפרון או אצותיו: (יז) ויקם שדה עפרון. פי' אחר שנתן הכסף קנה צידו אצל עדיין לא עשה חוקה להיותה צית הקצרות לכן אמר אח"כ ויקם השדה והמערה אשר צו לאחוזת קצר שאחר כך החזיק צה לעשותה צית הקצרות על כן כתב מאת בני חת אע"פ שלקחה מעפרון צליו לא היה ראוי לעשות צית הקצרות צלא רשות כל אנשי העיר: (יט) ואחרי כן קבר. פי' ה"ר מאיר בכל הפרשה אמר אצרהם לשון יחיד תחלה ואקצר' מתי מלפני על מת אחד והציצו לו דרך מוסר קצור מתיך אף אם הם רצים וכן אחר כך אם יש את נפשיכם לקצור את מתי מלפני ועפרון השיצו נתתיה לך קצור מתיך וכן ואקצרה את מתי שמה לשון יחיד והוא השיצו ואת מתיך קצור אף אם הם רצים: ואחרי כן קבר אברהם את שרה אשרו אל מערת שדה המכפלה וגו' הוא הברון בארץ כנען. מצאנו השדה והמקום והארץ צעצור שכל הפרשה הזכירה צצני חת ועפרון החתי לפיכך הזכיר כי היא ארץ כנען אשר היא ארץ ישראל וכן אמר צתחלת הפרשה היא חצרון צארץ כנען והכל לצאר שהצדקת נקצרה צארץ ונכתבה זאת הפרשה להודיע חסדי המקום עם אצרהם שצא לגור צארץ וקראוהו נשיא אלהים ועשאוהו אדון עליהם ושצחו קיים לו ואגדלה שמך והיה צרכה ושאתו נקצרה צתחלת השם ועוד כי ראה להודיענו מקום קצורת הצצות כדי לצדו כאשר אצחנו חייצין לצדד מקום קצורת אצותינו הקדושים: **כד (א) ואברהם זקן בא בימים**. סמך זה אחר מיתת שרה לומר שכיון שמתה שרה קפלה עליו זקנה והו שאמרו חכמים אין אשה מתה אלא לצעל' ואע"ג דכתיב לעיל ואצרהם ושרה זקנים צאים צימים חזר לומר' ואצרהם זקן לפי שחזר

עא פ'י הטור חיי שרה על התורה

לזמרותו כמו שרה ואמר שאחר כך חזר להיות זקן. א"נ להסמיכו לואשציעך לומר שצציל שהיה זקן בהציעו שחשב אם ישלחנו לארץ מולדתו אולי טרם שיחזור השליח ימות שראה את עצמו זקן והצ"ה אמר ואתה תצוא אל אצותיך בשלום ואם לא אשיא את יחמק ואראה לו צנים אין כאן שלום דכתיב וראה צנים לצניך שלום על ישראל ואם לא עכשיו אימתי. א"נ לרבותא אע"פ שאברהם זקן ולא היה יכול עוד לטרוח ללאת ולצוא אעפ"כ לא חסר לו כי וד' צרך את אברהם. וצ"ד פריך לה ומשני כאן זקנה שיש לה לכלוך שפי' צא צימים כבר צא לימים מרובים ולהלן אמר זקנה שאין צה לכלוך שפי' צאים צימים בתמלת ימי הזקנה כי צאים מורה על ענין עומד כמו הצאים צשערים האלה וצא משמע כבר צא ועבר כמו צא אחיך: וד' בריך את אברהם בכל. צעושר ונכסים ואורך ימים ואת כל חמדת האדם ולא היה חסר אלא שיראה צנים לצניו שינחלו כבודו ולזה התאוה על כן ויקרא אל עבדו: (ב) שים נא ירך תחת ירכי. להשציעו צמילה. אע"ג דיד לאמה תקנץ שאני אברהם דזקן היה וליכא למיחש להשחתת זרע. ור' אברהם כתב שהיה דרך צימים בהם לשום ידו תחת ירך מי שהוא צרשותו כלומר אם אתה צרשותי שים נא ירך תחת ירכי והאדון יושב וירכו על היד כלומר הנה ידי תחת רשותך לעשות רצונך: (ג) ואשביעך. כדי שלא תאמר האשה האיך אלק על הספק אולי כשאצא שם לא יחפון צי על כן נתן צידו נוסח השצועה לומר שהכל צידו להשיאו למי שירצה: אשר לא תקח אשה לבני מבנות הכנעני. ראוי היה להשציע ליחמק שלא ישא אשה מצנות כנען אצל היה צרוננו לשלוח צמייו לארצו ולמשפחתו ולהשציע העבד שיעשה כן או צמייו או אחרי מותו ולכך הוורך עכ"פ להשציע העבד וכיון שהשציע העבד לא הוורך להשציע ליחמק כי ידע שלא יעבור על דעת אציו. א"נ שעשה העבד אפטרופוס וזה לו ששיא ליחמק כרוננו וינחיל לו נכסיו על מנת כן ועל כן הזכיר העושל בכל אשר לו. וי"מ שיחמק לא היה שם והוא מפחד הזקנה מיהר צענין וכן נראה מן הפסוק שלא היה שם דכתיב ויחמק צא מצוא ואית' צמדרש שהיה צג"ע שכהעלהו אברהם לעולה חצל צו מעט והכניסו לג"ע לרפאתו. א"נ שהלך להחזיר הגר לאציו: ואשביעך בד' אלהי השמים ואלהי הארץ. לפי שצשמים גזורי' לנווגם צארץ: (ה) אולי לא תאכה האשה. פי' האשה שאדבר צה או האשה שמהא ראוי' לו: (ו) אלהי השמים. הכל לא אמר אלקי הארץ פירש"י כשלקחו מצית אציו עדיין לא הרגלו צפי הצריות. והרמב"ן פי' שאז היה דר צחונה לארץ או צאור כשדים וכן אמרו הדר צחונה לארץ דומה כמי שאין לו אלוה: אשר לקחני מבית אבי ומארץ מולדתי. פי' רש"י מצית אציו חרן ומארץ מולדתי אור כשדים. והקשה הרמב"ן כשאמר לו אל ארצי ואל מולדתי תלך יהיה פירושו אור כשדים וחלילה שיתערב זרע קודש צצני חס בפושע ועוד למה יקרא חרן

פ"י הטור חיי שרה עב על התורה

ארזו בשביל שגר זה והלא ימים רבים גר בארץ כנען ולא נקראת ארזו ופי'
 הוא אל ארזי ואל מולדתי ארזי ששם מולדתי והיא ארם נהרים ששם
 משפחתי מעולם ואמר ולקחת אשה לבני משם שאף שמה לא אחפון בכל
 אנשי ארזי אלא במקנתם והיינו מצית ארזי. וכן מפורש צפ' דר' אליעזר
 ולקחת אשה לבני ממשפחתי: אשר לקחני מבית אבי. פי' לשון
 הצטחה הוא כי הוא לקחני והרחיקני מצית ארזי ואין לי עם מי אשיא
 את בני: ואשר נשבע לי לאמר לזרעה אתן הארץ. וכתב כי
 צינחק יקרא לך זרע ועל בן אני צוטח צו כי הוא ישלח מלאכו לפניך.
 א"נ לך אמר אשר לקחני מצית ארזי ואי אפשר להשיצ בני שמה שהרי
 הוא לקחני משם על בן אני אומר לך שלא תשיצו שמה: (ה) ונקית
 משבועתי זאת. פירש"י וקח לו מצנות ענר אשכול וממרא. והקשה
 הרמב"ן שחלילה לו לקחת מצניהם שמצני כנענים הם כדכתיב ממרא האמורי
 אדרצה צב"ר מפרש שעיקר אזוהרה היתה עליהם דכתיב אשר אנכי יושב
 בארזו והולך להזהיר עליהם יותר לפי שהיו צעלי צריתו וכ"ש על האחרים
 אלא ונקית משבועתי זאת שהיא' הוא פטור ואצרהם היה יודע צינחק
 שישמע לאציו ויזהר מהם וילך אל ישמעאל או צנות לוט יותר העמים.
 א"נ השבועה היתה על הכל שלא ליקח מצנות כנען וסיקה מצית ארזי ואם
 לא ירצו ליתן מצית ארזי נפטור מאותה שבועה אבל שצוב' שלא ליקח
 מצנות כנען במקומה עומדת ועל בן אמר משבועתי זאת ואמר העבד
 אפני' על ימין או על שמאל ולא אמר אשוצה לי: (ו) ובל טוב אדוניו
 בידו. פירש"י שטר מתנה שכת' לינחק כל אשר לו. ולפי זה מלת ויקח
 נמשכת ופי' כל טוב אדוניו לקח צידו והאי דכתיב לקמן ויתן אצרהם כל
 אשר לו לינחק אע"פ שכבר כתצו לו החזיקו צהם צשעת מיתתו שלא
 יערערו עליו. וי"מ שהעבד כשהשציעו לקח עשרה גמלים מגמלי אדוניו
 כי כל טוב אדוניו צידו והוא פקוד צכל לקחת כל אשר ינוה. והרמב"ן פי' לפי
 הפשט ויקח עשרה גמלים מגמלי אדוניו וכל טוב אדוניו צידו שהיו צאלו
 עשרה גמלים כל הטוב שצצית אדוניו ממגדנות ומפירות: (ג) הגה
 אנכי נצב על עין המים. אמר צכאן אוכל לצדוק צה אם היא ננועה
 כי אם היא מתנהגת צצית צנניעות על פי אמה היא עושה אבל צכאן
 אם היא מתנהגת צנניעות מחמת עצמה היא עושה כן: (יד) אותה
 הוכחת לעבדך ליצחק. פירש"י ראוייה היא שהיא גומלת חסדים וראוי'
 ליכנס לציתו. והרמב"ן פי' שהוא מתפלת העבד שאמר הקרה נא לפני
 המקרה שתהיה הנערה אשר אומר אליה אותה שהוכחת לעבדך לינחק
 ועשה צזה חסד עם אדוני אצרהם כי צה אדע אם עשית חסד עמו אם
 היא ממשפחתו וטוצת שכל ויפת מראה. וא"ת למ"ד צפרשת מכסף
 בני נח מזהר וכתב שם לא ימלא צך מנחש ואמרינן כל נחש שאינו
 כאליעזר עבד אצרהם וכיונתן צן שאלו אינו נחש וי"ל שלא נתן לה הצמידים

עג פ"י הטור חיי שרה על התורה

עד ששאל אותה וידע צת מי היא אע"ג דכתיב ויקח האיש נוס וזה
 והדר כתיב צת מי את אין מוקדם ומאוחר וכן מוכח קרא דכתיב ואשאל
 אותה ולתן. א"כ הכי פירושו ויקח האיש נוס וזה ושני למידים שיהיו
 על ידיה אחר שישאל מדלל כתיב ויקח ויתן הנזם על אפה ויתן שני
 למידים על ידיה ופי' ויקח שלקחם מכיסו להיותם מוכנים ליתנם לה.
 א"כ לא תשוב נחש אלל מי שסומך על הנחש אלל אליעזר ויהונתן לא
 סמכו על הנחש אלל אליעזר עשאו סימן ויהונתן לא עשאו אלל לורז
 הנער. וכתב ר' אברהם רצים יתמהו ואמרו שלא עשה כהגון ולא ידעתי
 למה שאלו תמל' הנערה אשר תסקו ממשפחה אחרת ייח אותה ולא
 הפסיד כלום כי פי' ויאמר לה צת מי את וכבר אמר לה קודם שיתן לה
 כלום: (טז) בתולה ואיש לא ידעה. פי' רש"י אפי' שלא כדרכה
 וי"מ שלכך אמר ואיש לא ידעה שאפשר שידעה איש ועדיין היא בתולה
 כגון פחותה מצת ג' שצתוליה חוזרין: (יז) וירץ העבד לקראתה.
 לפי שראה שעלו המים לקראתה מדכתיב ותמלא כדה ותעל ולא כתיב
 ותשאב ותמלא אלמלא לא הותרכה לירד ולשאוב ולא נעשה לה נס רק
 צפעס ראשונה כדי שיכיר צה דהא כתיב צתה הכי ותשאב לכל גמליו.
 אע"ג דצסיפור אליעזר כתיב ותרד העינה ותשאב תשב אולי לא יאמינו
 לו ולכך לא רצה לומר הנס שאירע לו: (כג) מקום לנו ללון. פי'
 להלון הבהמות והיא השיצה גם מקום ללון אתם והבהמות גם הוא לא
 שאל אלל מקום הלינה והוא יוליא משלו והיא אמרה גם תצן גם מספוא
 רב עמנו ואינו כבוד אבי שתוליא משלך צציתו: (כד) בת בתואל
 אנכי בן מלכה אשר ילדה לבחור. צעצור שהיו לנחור צנים מפילגשו
 ראומה יחסו לעולם צתואל צן מלכה לומר שהוא צן הגצירה וצעצור
 שהנערה הזכירה אם אציה תחלה צת צתואל אנכי צן מלכה כי כן דרך
 הנערות כמו ותגד לצית אמה לכך החזיר הכתיב למעלה צספור הענין
 לומר כי הוא צן מלכה אשת נחור אלל העצד אומר ותאמר צת צתואל
 צת נחור תיקן הדבר צדרך מוסר להזכיר האצ תחלה ואמר אשר ילדה
 לו מלכה לו' שהוא צן הגצירה: (כט) וירץ לבן. יש מקשי' דכתיב
 וירץ וצתה הכי כתיב ויהי כראות את הנזם ומתרלים דכך היה כשהתה
 כל כך רץ לבן אחריה דרך גנות ופרדסים כדי למחר לצקשה והיא חזרה
 צנתיי' דרך הישר ולא פגע צה כי הלכה דרך הישר והגידה לאמה אז
 חזר גם הוא וראה את הנזם והלמידים ואז חזר ואמר אליו צא צרוך ה'.
 ואינו קשה כלום דהכי פירושו וירץ לבן למה ויהי כראות את הנזם:
 (לב) ויבא האיש הביחה. זה אליעזר: ויפתח הגמלים ויתן
 תבן ומספוא לגמלים. זה חוזר על לבן שעשה דרך מוסר עם אורחיו
 ונתן להם מים לרמוץ רגליהם כי רחוק הוא שיהיה אליעזר נותן מים
 לרמוץ רגליו ורגלי האנשים: ויפתח הגמלים. שהתיר מוסרי אוארם

פ"י הטור חיי שרה ע"ד על התורה

כי המנהג להולידם קשור' או שהיו הולכים אגודים צמושב המרכזה שעליהם: (למ) אלי לא תלך. אלי כתיב פרש"י שהיתה צת לאליעזר וצקש שיסאנה יצחק וא"כ היה לו לראשון להיות חסר אלל לא מלאו לבו לומר שיסא יצחק צתו עד שאמר לו לבן בוא צרוך ה' ואמר מעתה אני מצורך אולי ישא יצחק צתי: (ט) ישלח בולאכו. פ"י המיוחד לכך כמו כי ילך מלאכי לפניך אלל לא אותו שג' צו מלאך דכתיב ושלמתי לפניך מלאך וכאן כתיב מלאכו שנים אחד לשומרו ואחד לסייעו: (כח) והגה רבקה יוצאת. כי צהיותו צצית שמע שמה רצקה או אולי היא הגדה לו שמה אע"פ שלל נכתב: (גג) ויוצא העבד כלי כסף וכלי זהב ובגדים ויתן לרבקה. שהיא תוליד עמה אלל לאחיה ולאמה לא נתן אלל מגדנות ולא כלי כסף וזהב שלל יתן להם ישארו שס: (גה) ויאמר אחיה ואמה תשב הנערה. פירש"י וצתאל היכן היה שמת. ולפי הפשוט ניחא כי צתאל אמר הנה רצקה לפניך ועל כן אמר אחיה ולאמה שאינו עוז שתלך מיד אלל תשב אתנו ימים או עשור. ור' אברהם אמר הם סדצרו והס שקצלו המגדנות והאצ היה מחריש ואפשר שלבן היה גדול מלציו בצבד וחכמה וכן כתיב ויען לבן וצתאל: (גז) ויאמרו נקרא לנערה ונשאלה את פיה. פ"י אם אמת הוא כמו שאמרת שנודמנה לך ושאלוה ג"כ התלבי עם האיש הזה. א"נ התלבי עם האיש הזה או אם תרצה אחד משלנו שילך עמך ותאמר אלך עמו כי הגון הוא וגם אלך מיד ולא אחוש להתאחר בצציל תכשיטין: (סא) ויקח העבד את רבקה וילך. לספר צוריותו כי אחרי צאתם מן העיר ותלכנה כל הנשים אחריהם לקח את רצקה ולא נפרד ממנה לשומרה מכל מכשול. א"נ צציל שהלכו עמה אמה וקרובותיה ולא יכלו לעוצה כי נכמרו רחמייה עליה אמר ויקח את רצקה מידם ולאמר חזרו צכס. ור' אברהם פ"י שהיה הולך עם רצקה ולא הרגיש עד שצא יצחק ופגע צו: (סב) ויצחק בא מבוא באר להי רואי. כתב ר' אברהם מצוא שס מקום ונקרא צאר למי רואי שיש לו שתי שמות. והרמב"ן פ"י שצא עתה מצא מצאר למי רואי שצא מצאר למי רואי שהלך שס ואלו אמר צא מצאר למי רואי היה משמע שיעקר דירתו היה שס ולכך אמר מצא לומר שצא לעירו מציאתו שצא אל צאר למי רואי לפי שעה כי הוא יושב צארן הנגב ושס דירתו. ויתכן כי שס היה לו מקום קצוע צתפלה צציל שנראה שס המלאך והוא יושב צארן הנגב קרוב לאותו מקום והנה צא מהצאר אל עיר אחרת אשר היתה צדרך עירו וילל לפנות ערב לשוח צצדה עם רעיו אשר שס ומלא העבד ורצקה והלכו ציחד לעירו: (סג) לשוח בשדה. לשון תפלה. אע"ג דאמרינן חליף אינש דמללי צצקתא שאני הכא שהיה צבר המזריה כדאמרינן לא כילחק שקראו שדה. א"נ צצקעה שהוא פרוץ מקום עוצרים ושצים אלל צצדה אין לחוש: (סד) וחרא את יצחק

עה פ"י הטור חיי שרה על התורה

ותפול. פירש"י בראתה אותו הדור ונתצייסה ממנו. ור' אברהם אמר הפסוק שהוא אחריו הוא מוקדם לו כי קודם שאלה מי הוא ופ"י ותאמר אל העצד וכבר אמרה. וכתב הרמב"ן אין לנו לריבין לערצ באן המקראות אלא כשראתה שצא כנגדם ידעה שצא אליהם לקראת בשלומם או להביאם לביתו ועשתה דרך מוסר להלנע מפניו: ותפל מעל הגבול. פירש"י שהשמיטה עצמה לארץ כתרגו' ואתרכינת הטית עצמה לארץ ויע שמים וארכינן. וכתב הרמב"ן לא שהשמיטה עצמה לארץ שאין זה הטייה אלא נפילה אצל מעל הגמל אשר היא רוכבת עליו הטיית עצמה ללד אחר להסב פניה ממנו: (הו) ותהי לו לאשה ויאהבה. אונקלוס נתן טעם למה הולך לומר שהעבד ופ"י הטעם ויאהבה לפי שהיתה נדקת כשרה אמו. והרמב"ן כתב לכך הזכיר האהבה וכתב וינחם לומר שיחזק ללמעבד מאוד צמיחת אמו ורחק ממנו מנחם עד שניחם צאשתו צאהצתו אותה: **כה (א) ושמה קטורה.** פירש"י זו הגר ונקראת קטורה שמעשיה נחיס כקטורת. ומה שפ"י

לעיל וחלק ותתע שהלכה וחזרה לגילולי צית אציה נריך לומר שחזרה צתשונה. ואע"ג דמלרית היתה בשלמא תחלה נשאה ע"פ הדבור אצל עכשיו איך נשאה ונ"ל כיון שנשאה צהיתר הותרה לו גם עתה. ורליתי צצ"ר שגם עתה נשאה ע"פ הדבור והכי איתא התם רצא אמר זו הגר אל"ר נחמיה והכתוב ויוסף אצרהם ויקח אשה אל"ר ע"פ הדבור כמ"ד ויוסף אלי דבר עוד: (ב) והלד לו את זמרון. והא דאמר אשר פדה את אצרהם שפדאו מלעב גדול צנים וחזינא הכא שהוליד צנים הרצה על צני קטורה ועוד שמחה לחיס הרצות צנים וי"ל שפדאו מלעב של יוסף ודינה וצני יעקב: (ג) אשורים ולמושיים ולאומים. פרש"י שם אומות. ותרגום אונקלוס למשריין ולשכונין ולנגוון אין לי ליישב עם לשון המקרא. וכתב הרמב"ן ולי נראה שכוזר אונקלוס צאשורים שהם מחנות ושיירות הולכי דרך מעיר לעיר כמו שאומר ארחת ישמעאלי' מלשון צאשורו אחזה רגלי לא תמעב אשוריו וסצר צלמושים שוכני אוהלים הנטושים על פני השדה והלמ"ד והגו"ן מתחלפים כמו נשכה לשכה ותרגום ולאומים ולנגוון צלשון איים ומלת היו עוררה אותה שהיה ראוי שיאמר כמו ומלרים ילד את לודים ואת ענמים: (ו) ולבני הפילגשים. ודאי הגר פלגש היתה אצל קטורה אשתו גמורה היתה שאלו היתה שפחתו צציתו ולקחה לו לפלגש לא היה אומר ויקח אשה ומה שקורא אותה פלגש לפי שנאמר לו כי ציחק יקרא לך זרע ולא צורע אחר לפיכך היו כל נשיו נחשבות אללו כפילגשים שאין זרעם יורשים. והנה אצרהם לקח לו מצנות כנען ואם תאמר שהיתה מלרית או מצנות פלגשים הנה לא שלח אל ארצו ואל מולדתו כאשר עשה צצנו כי איננו שומר רק זרע יחזק כי עליו נכרת הצרית: (ה) ויתן אברהם את כל אשר לו ליצחק. יש

פ"י הטור **חיי שרה** על התורה **עז**

מקשים מהא דאמרינן לא תיהוי צעצורי אחפנתא אפי' מצרא ציסא לצרא
 טבא ומתרא' דגר את הגר לינו יורש לא מדצרי תורה ולא מדצרי סופרים
 ומיהו תינח ישמעאל אצל מצני קטורה אכתי קשה ונראה לי שאינו קשה
 כלל משום שנאמר כי ציחק יקרא לך זרע לא היה חושב האחרים כורע
 אף לנגין הירושא. צמדרא יש שם טומאה מסר להם פ"י לפי שהיו
 קוראים לעצמיהם צמס הגדול לכך למדס לקרות לע"ז שלהם. א"נ הכי
 פירושו מסר להם השם שאפילו צטומאתם יתעסקו צו ומה שלמדס השם
 והיה יודע שיסתמשו צו מפני שראה אותם עוסקים צתרפים ומסתחוי'
 להם כדי שיגידו להם בעתידות אמר להם הניחו אלו מלעצודס ואני אמסור
 לכם שם שאפילו צטומאה תוכלו להזכירו ותדעו צו בעתידות: (ח) זקן
 ושבוע. שרא' כל משאלות לבו ושבע כל טובה והוא ספור חסדי המקום
 צלדיקים ומדה טובה שצבס שאינן מתאויס למוותרות: (יא) וישב
 יצחק עם באר לחי רואי. קרוצ למקום ההוא. א"נ צעצור שאינו
 עיר אמר כן שנטה אהלו אלל המקום ההוא: (יז) ואלה שני היו
 ישמעאל. כתצ הרמז"ן לרצותינו צסיפור ישמעאל טעמים רבים. וצדרך
 הפשט כי הכתוב מספר צצני הצדיקים ותולדותיהם ומספר חייהם להודיע
 זרע הצדיקים ולא סיפר ימי עשו כי חיה יותר מיעקב וכבר נשלס הספור
 צמות יעקב ולא רצה לחזור אל חיי עשו שכבר הזכיר תולדותיו צמקום
 הראוי להם. והנכון צעיני כי צעל תשובה היה וסיפר צו כמיתת הצדיקים:
 ויגוע. אמרינן דלל נאמרה גויעה ואסיפ' אלל צלדיקים אצל גויעה
 לחוד נאמרה אפי' צמי שאינו צדיק. ופ"י הרמז"ן הטעם כי גויעה פ"י
 מיתה צלל חולי וכשמזכי' עמה מלת מיתה כמו וימת או ויאסף רומז
 לצדיקים כלומר שמת פתאום צלל חולי אצל כשאינו אומר אלל גויעה
 לצד הוא רומז לרשעים כלומר שנהפכו כמו רגע ולא חלו צו ידים כאנשי
 דור המצול דכתי' ויגוע כל צער וכאנשי דור המדצר דכתי' צגוע אחינו:
 ויאסף אל עמיו. כתצ ר' אצרהס יש אומרי' כי על כצוד הנפש הוא
 אומר כי צהיותו מתעסק עם הגוף הוא כחלק נפרד וצתפרד מן הגוף
 יאסף הכצוד אל עמיו. וי"א כי הוא משפט הלשון והטעם על לכתו על
 דרך אצותיו כאלו יתצצר אליהם כמו ואתה תצא אל אצותיך צשלוס:

פרשת תולדות

(יט) ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד
 את יצחק. פירש"י שצר קלספר פניו של יצחק כשל אצרהס שהכל
 מעידים שאצרהס הוליד את יצחק. וי"מ שלכך חזר
 אצרהס הוליד את יצחק דלל תימא לא הולידו אלל גדלו לכך נקרא על
 שמו כמו אלה צני מיכל אשר ילדה מירצ. ור' אצרהס פ"י הוליד גדל ורצה
 כמו יולדו על צרכי יוסף כדכתיב וישלחם מעל יצחק צנו. והרמז"ן כתצ

פי' הטור תולדות על התורה

כי הנכון כי חזר והתחיל בלבו כי המנהג בכתוב לחזור בלבושי המעלה
 אל ראש היחס ועשה כן בשביל שאמר ואלה תולדות ישמעאל בן אברהם
 ואם לא אמר אלא אלה תולדות יצחק בן אברהם בלבד מ"כ הסוה שניהם
 ציחום וצמעלה ואף כי הקדים הזכור ועוד שהי' ראוי שיתחיל בלבושי
 ויאמר אלה תולדות אברהם אלא שלא רצה לעשות כן שהי' צריך למנות
 ישמעאל וצני קטורה לכך חזר והתחיל אברהם הוליד את יצחק לומר כי
 הוא לבדו תולדותיו וכאלו לא הוליד לאחר שיחשצנו לכלום כי ציחק יקרא
 לו זרע וע"כ אמר למעלה אשר ילדה הגר המזרית שפחת שרה לאברהם
 לבדו יצחק לומר שאין תולדות היחס לאברהם רק הם צני אמה :
 (כ) בקחתו אה רבקה. פירש"י צת ג' שנים היתה כשנשאה. וקשה
 מ"כ אמאי קרי לה נערה ועוד דצ"ב הלא על צמתו על הא דאמר מי
 ששה עשר שנים עם אשתו ולא ילדה שיגרשנה פריך ונילף מיצחק שלא
 יגרשנה עד שישה עמ"ק שנה קודם שיתפלל ומאי קושיא דלמא שאני
 יצחק שלא היתה ראוי' להריון עד ששה לה י"ג שנים. צפרי יש שהיתה
 צת י"ד שנים כשנשאה ולפעמים המדרשים חלוקים ומיהו תימא לפי
 הספרי למה המתין לה כ' שנה להתפלל עליה : אהות לבן הארמי .
 כך דרך הכתוב לייחס על שם אח הגדול כמו אחות נציות אחות אהרן
 אחות נחשון : (כא) ויעתר לו. ולא לה שאין חבוש עתיר עצמו :
 (כב) ויחרוצצו. פירש"י שהיו מריצין על שני עולמות. ולפי הפשט לפי
 שהי' עשו איש שעיר ויעקב חלק ושערות עוקאים ליעקב ולכך ברח
 מפניו : והאמר א"כ. פירש"י אם כן גדול צער ההריון למה זה אנכי
 נתאוה להריון להעמיד י"ב שבטים שהיו עתידין לאחת ממנה אלא שעשו
 עקר השליח והאם שלה כדאיתא במדרש. וי"מ לפי שנתרוללו בקרצה
 כי היתה קרובה שתפיל ותאמר אם כן שאני מפלת למה אני הרה לשוא.
 ור' אברהם פי' ששאלה לנשים אם אירע להם ככה ואמרו לה לא ותאמר
 מ"כ למה אני משונה צהריון משאר הנשים. וי"מ לאחר ששאלה לנשים
 ואמרו לה לא אמרה מ"כ למה זה אנכי מתאחרת לדרוש את ה' ותלך
 לדרוש את ה'. והרמב"ן פי' אם כן למה אני צעולה הלואי אינני שאמות :
 וחלך לדרוש את ה'. פירש"י מה יהא צכופה והלכה למדרשו של שם
 ואולי לא רצתה לילך לאברהם מע"פ שעדיין הי' חי שלא רצתה להודיע
 לו נערה. והרמב"ן פי' לדרוש את ה' להתפלל על נערה כמו דרשתי את
 ה' : (כג) שני גיים בבטןך. הודיע אותה שלא תפחד כי בשביל שהיא
 מעוברת תאומים הוא הריון כי כן דרך הנשים המעוברות תאומים.
 מ"כ הודיעה שלא הי' זה אלא לסימן שעשו מריצה בתחלת יצירתם לרמוז
 מה שיבי' צפוף ומעתה לא יעשו עוד זה ויפסק נערה : ורב יעבד
 צעיר. נדרש להכי ולהכי כפשטי' שרצ יעבוד נעיר וכן נמי ורצ יעבדנו
 הצעיר וזהו אמללה המרצה לא נהמללה צור אלא מחורצנה של ירושלי'.

פ"י הטור תולדות על התורה

ו"מ ורצ לשון רצוי כמו ורצ מהיות קולות חלקים פ"י הרצה יעצוד לעיר : (כו) וידו ארוחות בעקב עשו. לעכצו שיאל הוא תחלה. א"ל לעכצו כדי שיאל עמו ולא תלטער אמו פעם אחרת צשצילו צפתיתת הרחס : ויקרא שמו יעקב. פירש"י הקצ"ה והכי איתא צמדרש והא דאיתא צירושלמי אצרהס ויעקב שאציהס קראו להס שס נשתנו ילחק שהקצ"ה קראו לו שס לא נשתנה ריך לומר לפי שיחחק קרא לו הקצ"ה קודם יצירתו לכך לא נשתנה אצל יעקב לא קרא לו שס עד אחר שנולד : (כו) ויגדלו הגערים. פורש"י עד י"ג שנה לא נודע מעשיהס אע"פ דכתיב ממעיק יפרדו מ"מ לא ניכר צדקותו של זה ורשעותו של זה עד אחר י"ג שנה. ומיהו קשה על מה שפי' שהיו צני י"ג שנה שהרי צו ציוס מת אצרהס ושנותיו קע"ה וכשנולדו הי' צן ק"ס ק' קודם שנולד ילחק וס' שנה אחר שנולד נמלא שהיו צני ט"ו שנה י"מ שאותן צ' שנים הי' עשו עושה עצירות צסתר ולא נודע רשעותו ואע"פ שהי' אצרהס אצינו חי מקרי שפיר שיצה טובה. וצמדרש יש שהיה ילחק צגן עדן צ' שנים אחר העקידה ואינו מונה אותס צחשצון שנותיו ונמלא שהי' לאצרהס קס"צ כשנולדו יעקב ועשו. ואס תחשצו שנים מקטעות להיות יוס אחד צשנה חשצו שנה משכמת לה כגון שהי' ליחחק ס"א שנים פחות יוס אחד והיה לאצרהס קס"א פחות יוס אחד וכשמת אצרהס היה לעשו י"ג שנה וצ' ימים נמלא שנכנס אצרהס יוס אחד צשנת קע"ה וחשצו ליה שנה אלל שקשה לומר שמת יוס אחד צשנה משום דכתיב את מספר ימד אמלא ועוד הכא חשיצ יוס א' צשנה וגצי ילחק שנולדו לו צשנת ס"א פחות יוס אחד לא חשיצ לי' שנה : (כח) כי ציד בפיו. ות"א שמלידו היה אוכל והמקר' חכר הנתני' ופי' כי ציד יתן צפיו. א"ל כי ציד צפיו של ילחק שהיה רגיל לאכול ציד ולכך היה אוהב לעשו שהיה יודע ציד. והרמב"ן פי' שהוא מליצה כלו' עשו ציד צפיו של ילחק שמכנה האיש למעשיו להדירותו וכמוהו רבים : (כט) ויבא עשו מן השדה והוא עיקר. שאחצו צולמוס וזהו שאמר הנה אנכי הולך למות שאס לא יאכילהו מיד ימות ולמה לו אז צכורה. וצמדרש יש שטעה צשדה כדרך לדי חיות שהולכים ציערים לצוד וכלתה נפשס למות ומלא את יעקב צשדה רועה צלאן אציו ועל כן אמר הנה אנכי הולך למות שאין כאן מי שישיצ נפשי אלל הוא וניחא נמי שאמר הלעיטני שעיפה נפשו מעינוי הדרך עד שלא יכול להשיצ ידו אל פיו : (ל) מן האדום האדום הזה. י"מ שהאדום האחרון חוזר אל עשו הלעיטני נל מן האדום שאני האדום הזה : (לא) מכרה כיום. פירש"י כיום ההוא צרור כן מכור לי מכירה צרורה. ופשוטו של מקרא כיום כעת הזאת כמו קטר יקטירון כיום את החלצ. ואונקלוס תרגס כיום דילהן צעצור היות המכירה אחרי מות אציו אמר מכור לאיזה יוס שפי' שתחול אז המכירה. ופי' כיום כמו ציו' פי' צאיזה יוס שתצא צו

עמ' פי' המור תולדות על התורה

הצבורה שתהיה שלי. וי"מ כיום פי' המכר אינו חלל ליום שאתה קרוז למות ועוז שתטול זה מעט שצלאו הכי לאחר שתמות הכל שלי והוא הודה לדבריו ואמר הנה אנכי הולך למות. תימה מה מכר שייך בצבורה שאינו דבר שנתפס בקנין ואי משום ירושת פי שנים הא קיימא לן מה שאירש מאצא מכור לך לא אמר כלום ויש מתרצים משום שיעקב היה ראוי להיות צבור שכולל מטפה ראשונה חלל שעשו יאל ראשון משל למי שנתן שני טיפין ששפופרת הנכנס אחרון יאל ראשון ולא נהירא דצבור צפטר רחם תליא מלתא ועשו פטר הרחם תחלה. וי"מ שיעקב חשב שיחזק יתן לו כל אשר לו בחייו כאשר עשה אצרהם ליחזק וקנה הצבורה כדי שלא יהיה לעשו פתחון פה כל כך לערער. וי"מ צבורתך פי' גדולתך שרריך הקטן לנהוג גדולה ושררה לאחיו הגדול לקום מפניו ולכבדו וז"ש שימכור לו. וי"א שלא קנה ממנו חלל מה שאירש מאצא היום ולכך חל הקנין וזהו מה שאמר מכרה כיום ועשו צצותו הצבורה אמר אתה שואל מה שאירש מאצא היום הנה אנכי מוכרה לך לעולם ואע"פ שמשם ואילך לא היה מקום לחול הקנין צכולו מ"מ כיון שעל מה שאמר כיום חל הקנין נתפס הקנין צכולו וזהו שאמר ויעקבני שלא שאל חלל כיום כדי שיחול הקנין: וא"א הרא"ש ז"ל מדקדק מכאן מי שמוכר לחצירו דבר שאין הקנין חל עליו כגון מה שאירש מאצא או מי שמוכר מלוה על פה שיש לו על אחרים שאינה נמכרת ונשבע עליו שהמכר חל מכה השבועה לא מיצעי' שכופין אותו לקיימו צצציל שבועתו חלל אפי' שם מכר עליו כדחוינא הכא דקרי ליה מכר צצציל השבועה: (לד) ויעקב נחן לעשו לחם. י"מ שזה שנתן לו לאכול לא היה חליפי הצבורה חלל כדרך בני אדם שגומרין שאוכלין ושותין חלל מה שנתן לו חליפי הצבורה לא פי' הכתוב: ויבו עשו את הבכורה. כתב ר' אצרהם שבזה אותה צצציל שלא היה ליחזק ממון והביא ראיה לדבריו שיחזק אהב את עשו צצציל ידיו ואלו היה לחם צצצית לא היה מוכר צבורתו צצציל חזק וגם חלו היה אוכל צכל יום מטעמים מהו שהתאוה ללד ואיך שלחה רצקה ליעקב צידים ריקניות שאמר ונתן לי לחם לאכול וצגד ללבוש. והרמב"ן אמר עליו שנשתצם שהרי אציו הניח לו עושר גדול ואיך אצד את העושר ההוא מיד כי זה היה מיד אחר מיתת אציו ועוד כי כתיב אחרי מיתת אצרהם ויצרך חלקים את יחזק וצרכת השם היא תעשיר ומה שלא שלחה רצקה את יעקב צכסף וזהו כי צורת היה ואלו נתנה לו כסף וזהו היתה מוספת צו קנאה לארוצ לו ולהורגו ויחזק אהב הליד כדרך המלכים ואמר לצרכו אחר עשות לו המטעמי' שרעה ליהנות ממנו שתהא נפשו קשור' צנפשו צעת ההנאה ויצרך אותו צחפץ מלל ורצון שלם חלל הכתוב מעיד על פחזותו שצזה הצבורה על פת לחם:

כו (א) מלבד הרעב הראשון. כתב הרמב"ן חללי לא היה

פ"י הטור תולדות על התורה פ

רעב צעולם עד אצרהם

על כי מונה הכתוב ממנו כי מה לורך להזכירו עתה. ויתכן כי לך הזכירו כי היו זוכרים אותו ואומרי' שצעבורו ירד אצרהם למארים ושם נעשה בו כבוד גדול ולכך היה חפץ יחזק לילך בדרך אצותיו עד שנא' לו אל תרד מארימה ומעם המניעה כמו שפי' רש"י שאמר לו הצ"ה אתה עולה תמימה ואין חולה לארץ כדאי לך. ומה שפי' רש"י לקמן ויזרע יחזק בארץ ההיא אע"פ שאינה חסובה בארץ ישראל פי' שאינה חסובה כעיקר ארץ ישראל אצל לעולם מארץ ישראל היתה. וי"מ שלכך מנעו מלירד מארימה לפי שכבר נגזרה גזירת השעבוד ואלו היה יורד שם לא היה יכול ללאת משם עד קץ. וכתב הרמב"ן כי גם זה סימן לצניס כי גלות אצרהם למארים מפני הרעב סימן לצניס שיגלו שם ולכתו אל אצומלך לא היה גלות כי שם היה יושב צרצונו אצל ירדתו של יחזק מפני הרעב רומז לגלות כי גלה ממקומו בעל כרחו וגלותו היה לארץ פלשתים שהיא ארץ מגורי אצותיו ורומז לגלות צבל שהיה מקום מגורי אצותינו שהיו בארץ כשדים והגלות ההוא דומה למעשה יחזק כאשר לא לקחו אשתו ולא היה לו שם רק פחד וגלות ומתחלה אמר הנוגע באיש הזה ובאשתו מות יומת וחזר צו ואמר לך מעמנו ואחר כן חזרו אליו בצרית כך גלות צבל גלו שם מפני זלעפות רעב ולא עבדוה ולא ענום אלא היו גדולים שרים למלכות ואחרי כן אמרו מי צבס מכל עמו יחי אלקיו עמו ויעל והזכירו עליהם שרי עבר הנכר והפחות ואחרי כן צטלו הצנין ואחרי כן חזרו ונתנו רשות צצנין : וילך יצחק אל אבימלך. אפשר כי הוא אצומלך שהיה צימי אצרהם או שכל מלך פלשתים צעת ההיא יקרא אצומלך וכן צימי דוד נקרא אצומלך וצעבור כי היה דעתו לרדת למארים הלך לאצומלך אולי ייטיב עמו ואצומלך צעבור הצרית לא נגע צו ולא צציתו כלל אלא שאנשי המקום צקשו ממנו דרך שאלה על אשתו ואמר אחותי היא ואעפ"כ לא נגע צה המלך ולא איש מאנשיו כי היו נזכרים מענין אצרהם ולכך אמר לו כמעט שכב אחד העם אע"פ שנוהרנו שלא נגענו צה אצל קרוב הי' שיכשל צה אחד מאנשי הארץ והיית מציא עלינו חטא כאשר עשה אציק : (ב) שבו בארץ אשר אומר אליך. פי' הרמב"ן שאין זה ענין שיאמר לו צפעס אחת שכון בארץ אשר אומר אליך ומיד אחרי גור בארץ הזאת אלא כך פירושו אל תרד מארימה ושכון בארץ אשר אומר אליך צבל פעס ופעס על פי ה' תחנה וגור עתה בארץ הזאת בארץ פלשתים כי לך ולזרעך אתננה ויתכן שיהיה וירא אליו מוקדם כי קודם לאתם מן המקום נאמר לו אל תרד מארימה שכון בארץ אשר אומר אליך צהיותך שם וגור בארץ כנען עתה שכוללת ארצות רצים כי לך ולזרעך אתננה והיה נוסע ממקומו מפני הרעב ללכת צכל ארצות כנען לשכן צכל אשר יאמר לו וצצאו לגרר נאמר לו כאן תשב ולא הורך לפרש כי ידוע שלא עבר על מצות השם : (ג) והקימתי את השבועה

פא תולדות על התורה פי' הטור

אשר נשבעתי לאברהם אביך. אין הצ"ה צריך להצטיחו שלא יעבור על שזועתו כי דבר פשוט הוא שלא יעבור ואין לאצרהם זרע אחר לקיים זו השזועה אלא צינחק כי עליו נכרת הצרית אע"פ שציעקצ הוצרך לומר כן היינו מפני שצא לומר שיתקיים זו השזועה ולא צעשו אלא פי' והקמותי הוא לשון שזועה שנשבע לו וזהו סג' אשר נשבעתי לאצרהם לינחק וליעקצ ולא מצינו שנשבע לינחק אלא הכל אע"פ שלא היה צריך כי תספיק שזועה שנשבע לאציו עשה הצ"ה כן כדי לכרות צרית עם כל אחד ואחד מהאצות להרצו' כבוד ולהודיע שכל אחד היה ראוי לכך. ויתכן עוד שהוסיף לינחק בשזועה הזאת שיתקיים צינחק עלמו השזועה שנשבע לאצרהם אציו שיהי' הוא צרכה צעמים כאשר אמר לאצרהם והתצרכו צורעך כל גויי הארץ ויהיה פי' הכהוב והקימותי כך את השזוע' אשר נשבעתי לאצרהם אציו פי' אתה תהיה צרכה צעמים וכן אמר עוד ציעקצ ונצרכו כך כל משפחות האדמה וצורעך: (ה) עקב אשר שמע אברהם בקולי וישמר משמרתני. פירש"י כגון גזירות להרחקה שניות לעריות ושזות לשבת. וכתב הרמב"ן א"כ לדעת רבותינו קיים אצרהם כל התורה וקשה א"כ היאך הקים יעקב מצבה ונשא שתי אחיות ועמרם נשא דודתו ומשה הקים שתיים עשרה מצוות שכיון שאצותיהם קיימו התורה גם למדה לצניהם כדכתיב למען אשר יאזר את בניו ואת ציתו אחריו אע"פ שהיינו יכולים לפרש משמרתני שניות לעריות שמסר לבני נח ומלותי גול ושפיכות דמים חקותי אצור מן החי וכלאים של הרצעת צהמה והרצפת אילן ותורופי דינין ואסור ע"ז שצכל אלו נטווו עליהם בני נח והוא הוסיף צהם לשמור דקדוקים וחומרות שצהם ומה שדרשו ציעקצ שמר השבת וקצע תחומין שאני שצת שקולה כנגד כל המלות שהיא מעידה על מעשה צראשית מ"מ נראה מדעת רז"ל שאצרהם קיים כל התורה כולה צרוח הקודש צטעמיה וצדקדיקה ושמר כולה כמי שאינו מצווה ועושה ולא שמר אותה אלא צארץ צלצד ויעקב צחולה לארץ נשא שתי אחיות וכן עמרם כי המלות משפט לאלקי הארץ הם אע"פ כי הההרנו צחוצת הגוף צכל מקום והמצבה מצוה שנתחדש צומן ידוע כמו שדרז"ל אשר שנא ה' אלקיך ששנאה אחרי היותה אהובה צימי האצות וציוסף דרז"ל שהיה שומר את השבת צמארים מפני שהיא שקולה כנגד כל המלות לפי שהיא עדות על חדוש העולם והיה עושה כן ללמד לבניו אמונת צריאת העולם להוסיף מלצ עוצדי ע"ז. ועל דרך הפשט משמרתני אמונת האלהות שהאמין צשם המיוחד ושמר זאת המשמרת צלצו וחלק צה על ע"ז וקרא צשם ה' להשיב רבים לעצודתו מצותי צכל אשר צוהו צלך לך מארצך ועולת צנו וגרושת האמה ואת צנה וחוקותי ללכת צדרכי השם להיות רחום וחנון עושה משפט ולדקה וללוות את בניו ואת ציתו אחריו ותורופי המילה צעלמו וצצניו ועצדיו ומלות צני נח כולם הם תורה להם: (ז) ויאמר אחרתי היא. ועל הצנים לא

שאלו לו אמרו אולי הם צני אשה אחרת: (ח) והנה יצחק מצחק את רבקה אשתו. אע"פ שאסור לשמש ציוס וליכא למימר דצנית אפל היה שהרי ראה אותה. וי"ל דתלמיד חכם מאפיל צטליתו ושרי. וי"מ מפני שראה החלון סגור ציוס הצין שעשאו כדי להאפיל ולשמש מטתו ומיהו תימה היאך שמש מטתו צשני רעצון וי"ל כיון שהיה לו שובע ואין יהודי אחר צעולס שינטער עליו שרי ומחאי מעמא נמי שמש לוי כדאמרינן שיוכצד נולדה צין החומות ויוסף לא שמש אע"פ שהיה לו שובע שהיה מנטער על רעצון אחיו וצית אציו: (יד) ויהי לו מקנה צאן ומקנה בקר ועבדה רבה. ולא הזכיר כסף וזהב שגדולתו שנתגלה צה צארץ ההיא שנתקנאו צה צשצילה היתה צמקנה שאמר לו גם אני שאני המלך אין צציתי כל כך מקנה כמוך ומרפה היא לנו להיות ציתך גדול מציתי לפיכך לך מעמנו על כן מזכיר המקנה: (יט) וימצאו שם באר מים חיים. הזכיר מים חיים לפי שרועי גרר נתעוררו על המים צעצור שהצאר צנחל ויתמנו מימי הנחל לתוכו ויתמעטו מימי הנחל ועל כן הזכיר מים חיים לומר שנוצב ממקורו ולא יתמעטו צשצילו מימי הנחל: (כ) ויקרא שם הבאר עשק. כתב הרמב"ן הכתוב מאריך ענין סיפור הצארות ולכאורה אין צו שום חדוש אצל יש צו ענין נסתר כי צא להודיע דבר עתיד כי צאר מים חיים רומז לצית אלקים אשר יעשו צניו של יצחק ועל כן הזכיר צאר מים חיים וקורא אותה עשק שרומז לצית ראשון אשר התעסקו עמנו ועשו עמנו כמה מלחמות עד שהמריצוהו והשני קרא שמה שטנה שם קשה מן הראשון והוא הצית השני שקרא שמו צשם הכתוב וצמלכות אחשורוש צתחלת מלכותו כתבו שטנה על אנשי יהודה וכל ימיו היה לנו לשטן עד שהמריצוהו והשלישי קרא אותה רחוצות הוא הצית שעתיד ליצנות שיצנה צמהרה צימינו והוא יעשה צלי ריב ומלה והאל ירמיצ צנצולינו ופרינו צארץ שהכל יעצדנו שכם אחד: (כד) אל תירא. צעצור שהצריחו אצימלך מעליו ונתקנאו צו רועי גרר ורצו עמו היה ירא מהם ולכך הצנתיחו הצ"ה אל תירא ונתן צלב המלך שצא לקראתו לשלוס צצבוד גדול: (כה) הדי נא אלה בינותינו בינינו ובינך. כפל מלה י"מ שאצימלך לא ראה ליצבע צאלקי יצחק אמר תהי נא אלה אשר צינותינו פי' שאני רגיל ליצבע צה תהי ציני וצינך. (כז) אם תעשה עמנו רעה. כתב הרמב"ן מה שפחדו ממנו לא צשציל שהיה ירא שמה יצא יצחק עליו כי גר היה צארצו אלא צשציל שאצרהס כרת צרית עמהס לו ולנינו ולנכדו אמרו צעצור שהתרו הצרי' ושלחנו ליתחק מעלינו אולי גם הוא יפר צריתו אנתו ויגרשו זרעו את זרענו מן הארץ ועל כן צאלו לפייסו. כאשר לא נגענוך. שזינו עלך כל הנוגע צאים הזה וצאשתו מות יומת: וכאשר עשינו עמך רק טוב. לשמור את שלך צינותינו ואת העם להשמר מכס: ונשלחך בשלום. כי גם צקנאתינו צך לא לקחנו מכל העושר שעשית עמנו על כן צוא נעשה צרית חדשה. ויתכן כי גם

פג פי' הטור תולדות על התורה

שהיה הצרעה גדול מאוד ורצ כח שהרג ארבעה מלכים והיו צביתו שלש מאות ושמונה עשר איש שולף חרב וע"כ צא אצמלך עמו צבית היה ילחם גדול מאציו ופחד אצמלך פן ילחם צו ויגרשו מארצו : אהה עתה ברוך ה' . פי' אף כי אין לאל ידינו לעשות עמך רעה אבל ישתנה העת בעבור החמם שאתה עושה ותלערך לשון אל ארצי ונשיב לך גמולך : (לב) ויבאו עבדי יצחק . כתב הרמב"ן הוא האמור למעלה ויכרו שם עבדי ילחם צאר כי החלו לחפור אותו וצא המלך צימים ההם וציוס הצבית ציוס לכתם צשרוהו כי מלאו מים . וקרוצ צעיני שהוא הצאר שכרה אצרהם ונתן לו שבע כצעות לעדה כי סתמוהו פלשתים עם האחרים וישב ילחם ויחפור אותו וקרא לו שם גס הוא כשם שקרא לו אציו : (לג) על כן שם העיר באר שבע . פי' על שם הצאר אשר קראוהו כן האצ והצן וקראוהו כן על שם הצעוה שנצצו שם ונקראת העיר על שם הצאר . והצאר הזה רומז למשכן שילה ופלשתים סתמוהו כי לקחו הארון וחזרו וחפרו צו כי כן השיצו הארון עם הדורון לאלקים . ור' אצרהם פי' שצציל שני דצרים נקראת צאר שצע או היא עיר אחרת . (לה) ותהיין מרת רוח . נכתב זה להודיענו שלא היו מצויות כל כך צבית ילחם על כן לא גילו על יעקב שצא ליעול הצרכות :

כו (א) ויהי בי זקן יצחק . פי' הרמב"ן ה' צדעת ילחם
צרך עשו שינחול הארץ ולהיות

הוא צעל צבית לאלקי' כי הוא הצכור ורצקה לא הגידה לו מעולם הצצוה שנאמר לה ורצ יעצד צעיר כי אלו הגידה לא ה' ילחם עובר על מצות השם ומחמת צניעות לא הגידה לו או שחשצה הוא נציא וידוע הכל ועתה ג"כ לא יתה לומר לו כך נאמר לי צצצוה ערם לדתי כי חשצה צאצצותו לעשו לא יצרך ליעקב ויניח הכל צדי שמים והיא ידעה כי צצצת זה יתצרך יעקב מפיו צלצ וצנפש חפלה . או היא סצה מאת השם כדי שיתצרך יעקב וגם עשו צצרכת המרצ ולו לצדו נהכנו עלילות . ור' יוסף קמחי פי' שלא ה' צדעתו לצרך את יעקב כי אמר זהו צדיק ואינו צריך חזק וזהו רשע וצריך צרכה אולי תועיל לו ואמר לעשות לו מטעמים כי אולי מתוך השמחה תשרה עליו שכינה לפי שנסתלקה ממנו רוח"ק כמו שמצינו בצלישע ויהי כנגן המנגן וגו' והי' מסופק ציעקב כמו שאמר הקול קול יעקב ואע"פ שיש לילך אחר הקול מאחר המשוש דמקתו רוח הקודש שצרכו ומה שחרד חרדה גדולה על שלא זכה עשו לצרכה . וי"מ שהי' דעתו לצרך שניהם אלא שרצה להתחיל צעשו כי הוא הצכור אלא שנכנס גן עדן עם יעקב ולכן צרכו לצדו : (כ) הגה נא זקנתי לא ידעתי יום מותי . ואם אמות תפסיד חלקך כי יעקב אריך קנה הצכורה חלק נכסי על פי ותנן ריבה לאחד ומיעט לאחד והשוה להם הצכור דצרו קיימין : (ג) תליין . פירש"י המרצ שתולין אותה . ור'

פד על התורה פי' הטור תולדות

אזרחה פי' האשפה שנותנין זה החנים ואמר קח נא כליך ומה הם הכלים תליך וקשתך או כליך הם המרצ ותליך וקשתך: וצודה לי ציד. מכלן שיחק לא הי' מכיר מעשיו של עשו שאלו הכירו לא הי' אוכל משחיתו. מיהו תימה היאך הי' אוכל ממה שהי' הורג צחן וי"מ כי צפיו הי' לומש לחיות ולעופות וזן וזהו כי יד צפיו שלזן צלמרי פיו: (ד) ועשה לי מטעמים וגו' ואוכלה כי על ידי אכילה הפסדת צורתך ועי' אכילה תחזור לך: (ז) ואברכה לפני ה'. אע"פ שיחק לא אמר אלל בעצור תצרכך נפשי הזכירה השם לומר אני יודעת שתחול הצרכה כי מאת ה' היא: (יב) אולי ימושני אבי. לא חשש שימוש כדי להכירו אלל אמ' ימושני אצי שיקצני אליו לנשקני או יסיס ידו על פני כדרך חיצת האז על צנו. תימא איך לא חשש שמא יכירהו בקולו ורוצ צני אדם ניכרים צקולס ואולי היו שויס צקולס ומה שאמר הקול קול יעקב שהיה מדצר לשון רכה ומזכיר שם שמיס או שהיה משנה קולו לדצר צקול לחיו כי יש צני אדם שיודעים לעשות כן: (יג) ותאמר לו אמו עלי קללהך בני. כתרגמו לי יתאמר בצבואה שכך אמרו לי שם כשהלכתי לדרוש את ה' ורצ יעבד זעיר. וי"מ לא יקללך אלל יקלל מי שנתן לך זאת הענה. וי"מ לשון חסרון כלו' עלי חסרוך שאם מתוך כעס ידרך הנאה מנכסיו אני אורישך כל כתוצתי: (טו) את בגדי עשו בנה הגדול. מה שהזכיר עשו צנה הגדול ויעקב צנה הקטן להפליג צענין הדקת כי הנונה צמולידים להכיר את הצכור בצרכה וצכוד ומתן והיא מתוך שמכרת דקת הקטן ורשעת הגדול משתדלת צו כל הטורה הזה להעציר הצרכה והצכוד מן הגדול לקטן וכן כתוב למטה ויגד לרצקה את דצרי עשו צנה הגדול ותקרא ותשלם ליעקב צנה הקטן: (כב) הקול קול יעקב. פירש"י שאין דרך עשו להיות שם שמיס שגור צפיו. וכתב הרמב"ן ואיך היה עשו רשע צעיני יחק ואולי חש צעצור היותו איס שדה לא היה רגיל להזכיר שם שמיס שהיה מפחד שמא יזכירו צמקום שאינו טהור או צלי כוונה וחש צו זה לצדקה. ועל דרך הפשט היה זה צעצור טציעת הקול: (כה) ויבא לו יין וישת. מהיכן צל לו והלא לא נתנה לו אמו אלל להם למטעמים ואיתא צמדרש שגבריאל הציא לו יין מן עדן ולא מלינו שתיית יין לטובה אלל הכא וגצי אזרחה הציא לחס ויין: (כו) גשה נא ושקה לי בני. אמר הכה שני סימנין צקול דומה ליעקב צמשוש דומה לעשו אראה עוד סימן ג' בצגדיו ויכריע צן צ' סימנים ועל כן כשקרב אליו והריח ריח צגדי עשו צרכו: (כז) ראה ריח בני כריח שדה. פי' ראה הוא הדצור צמחשצת הלצ שאמר צלצו ודאי עשו הוא זה שריח צגדיו מריחים כריח השדה פי' כליני הפרחים שהולא איש שדה וקלטו צגדיו ריח השדה ועל כן צרכו. וי"מ שהיה צגדיו מגומרים צצשמים הגדלים צשדה: (כח) ויתן לך האלקים. פירש"י אמר אלקים

פה פ"י הטור תולדות על התורה

מדת הדין שאם ראוי יתן ולאם אינו ראוי לא יתן אצל לעשו אמר משמני
 הארץ יהי' מושבך בין לדיק בין רשע יתן לך אע"פ שהי' סבור שזה עשו
 מ"מ נתן צפיו הצ"ה שהסכימה דעתו לדבר כאלו הי' מכוח: ויתן לך
 האלקים מטל השמים. כתב הרמ"צן אין זה לשון צרכה שיתן לו השם
 מטל השמים כי הטל יורד בכל מקום ולאו אמר שיתן לו רצוי טל או שירד
 צעתו כעין ונתתי גשמי' צעתם אז יהי' לשון צרכה ע"כ לריק לפרש
 שחזר למעלה שהזכיר בו צרכת השם שאמר כריח שדה אשר צרכו ה' פי'
 שהשם צרכו במלאכתו צדה צענין הלידה שלא ימות ולא תצואהו רעה
 וכמו שצרכך בזה יתן לך עוד צרכה מטל השמים ומשמני הארץ והצרכה
 היא תוספת או רצוי. אי נמי ול"ו של וראש דגן ופירות תוספת ופירותו
 יתן לך האלקים מטל השמים ומשמני הארץ רוב דגן ופירות. אי נמי כי
 מתת אלקי' תמיד היא ואין לה הפסק לעולם ולכך אמר ויתן לך האלקים
 כל ימי חיך על אדמתך מטל השמים ויתן לך משמני הארץ כלומר השמנה
 שצכל הארצות ולעשו לא נתן צמתת אלקים ולא צרכו אלא אמר גם
 לך אצלתי צרכה משמני הארץ ומטל השמים יהי' מושבך צעוד אשר אתה
 תשז שם ירמוז כי יכלה ויאצד כי לא יהי' לו זה לעולם אך צעדו יהיה
 לו טוב: (כט) יעבדוך עמים וישתחוו לך לאומים. ונתקיים צגרון
 האחד שדרשו רבותינו ז"ל שהקיפו ארונו צכתרים של מלכים: הווי גביר
 לאחריך. הי' סבור שהוא עשו וצרכו שיגבר על אחיו א"כ ע"כ ז"ל שלא
 ידע מה שנא' לרצקה בצנזאה ורצ יעצד צעיר כדלעיל: אורריך ארור
 ומברכך ברוך. וצבלעם אמר מצרכך ברוך ואורריך ארור הצדיקים
 תחלתן יסורים וסופן שלום והרשעים תחלתן שלום וסופן יסורים. ואע"ג
 דצאצרהם כתיב ואלצרכה מצרכך ומקללך אאור שאני התם שחזר ואמר
 ונצרכו צך והרי צרכה צתחלה וצסוף: (ל) ויהי אך יצא יצא. צ'
 יליאות למה מלמד כשראהו ככנס העמין ענמו אחר הדלת וכשנכנס ילא
 משם והלך לו: (לב) מי אתה. תשז שהוא יעקב שצציל שאכל מזיד
 עשו וצרכו הי' גם הוא מציא לו מעטמים כדי שיצרך אותו ולכך שאל
 מי אתה לידע האמת: (לג) גם ברוך יהי'. וכי זה דרך לאחד שצעק
 לומר רימני לצרך אותו שאחר כך יחזור ויאמר גם ברוך יהי' אדרבה הי'
 ראוי שיקללהו ועוד כיון שצרכו פעם אחרת לפני עשו לא יאמין שצרכה
 ראשונה היתה צמרמה כיון שעתה מצרכו צרואו לכן פי' הרמ"צן שהוא
 לשון הווי מי איפה האד ליד אשר היה יכול לרמות אותי שאצרכהו וגם
 שיהי' צרוך עכ"פ ידעתי כי צרוך הוא. אי נמי שגם צרוך יהי' על כרחו
 שאי אפשר להעציר הצרכה ממנו כי מאז שצירך אותו ידע צרוח הקדש
 שחלה עליו הצרכה וזה טעם החרדה שידע שאצד צנו האכזב לו צרכתו
 לעולם: (לה) בא אחריך במרמה. אע"פ שאמר תחלה מי איפה
 נתן דעתו והצין שיעקב היה שאל"א שתחול צרכ' רק לזרעו: (לו) ואת

פי' הטור תולדות על התורה פו

כל אחיו נתתי לו לעבדים. אין זה צרכת הוי גביר לאחיק שכבר אמר לו הן גביר שמתיו לך ואפשר שיהי' גביר לאחיו ולא יהיו הם עצדים כענין כי יהודה גבר באחיו אבל אמר נתתי לו לעבדים על וישתחוו לך בני אמך שהוא השתחוואת עבד לאדוניו: ואת כל אחיו. אע"פ שלא הי' לו אלא אחד אמר בלשון רבים לומר כל רעו של עשו. וי"מ אחיו קרוציו פי' ישמעאל וצני קטורה כמו הכי אחי אתה: (לט) הנה משמני הארץ יהיה מושבך. פי' הרמז"ן לשון הנה פי' הנה אוכל לתת לך משמני הארץ ומטל השמים אבל הממשלה שלו תהי' כי אחיק תעבוד ולא נתן לו גם כן רוז דגן ותירוש כאחיו כי לשניהם יספיק שיהי' משמני הארץ ומטל השמים כי ראה לכבד המצורך ראשונה יותר ממנו ולאמר ליעקב ויתן לך חלקים את צרכת מצרם לך ולזרעך אתך לרשתך את ארץ מגוריק להיות לו רוז דגן ותירוש בארץ כנען מתנת מצרם ולעשו יהיה מטל השמים ומשמני הארץ בארץ אחרת ובכאן לא הזכיר השם בצרכתו לפי שעשו לא הזכיר לו השם והכאן הקדים משמני הארץ לטל השמים וליעקב הקדים מטל השמים לפי שציעקב הזכיר החלקים הזכיר אצלו מטל השמים ולא אמר ציעקב מעל כמו שאמר צעשו לפי שציעקב הזכיר החלקים אין נכון לומר מעל לפי שהוא עליון על כל: (מ) ועל חרבך תחיה. כמו במצדך אמר ידים שהאכילוני מליד חרבו ה' יצילכו מצרצו ולא שיהי' מחייתו משלל האויצים שכבר צרכו במשמני הארץ וטל השמים אלא צרכו שיאל במלחמותיו ולא יפול ציד אויביו ואמר מיד אחריו ואת אחיק תעבוד רק שלא תתגבר על אחיק. י"מ על שאמר לו ואת אחיק תעבוד פייסו לומר לא גזרתי עליך עבוד' עבד אלא שתעבדנו במצדך כדרך הפרשים לאדוניהם: פי' רצינו סעדי' למה אמר לו בלשון הזה משמני הארץ ולא אמר לו בלשון צרכה יתן לך משמני הארץ שודאי לא צירך יחמק לעשו כלל אלא כך אמר לו אחי לא אוכל לצרכך שנתתיך עבד ליעקב ואמרתי לו ואוריק ארור נמלא שאם לצרכך ולאחר שום דבר מצרכתו אהיה בארור אבל צוה תתנחם כי במשמני הארץ יהיה מושציק דכיון שצירכתי ליעקב ונתתי לו משמני הארץ ומטל השמים ואתה עבדו הנה גם לך טובה במוצתו ועל מצדך תחיה שלא תעבדנו עבודת עבד אלא תהיה לו נושא כליו דרך כבוד: והיה כאשר תריד. פי' כאשר תגבר ותמשול בו מלשון והוא רודה בכל עבר הנהר והוא צומן שלא יקיימו בניו את התורה והמלות ופרקת עולו וגו' והיה במשמע זה שלא תחזור הממשלה עוד לצית יעקב וצא בלעם ואמר וירד מיעקב שצו בלשון שנתנה הממשלה לעשו תחזור לצית יעקב והאציד שריד מעיר פי' מעשו והוא רומז לימות המשיח במהרה ציימינו שיאבד זכרו של עשו ולא יהיה לו עוד תקומה: והיה כאשר תריד. כמו אריד צייחתי פי' אם יעבדו צך יותר מדאי תריד צייחך ותתפלל לשם ויפרוק עולו מעל אוריק רמו לו שלא נתן לישראל לעבוד צו יותר מדאי.

פז פי' הטור תולדות על התורה

וי"מ ל' רדוי ומקרא חסר הוא. כאשר אינך רואה להיות תחתיו תרדה באומות ותכבוש מהם ארצם ופרקת עולו מעל נאחריך: (מא) ויאמר עשו בלבו. אמר ר'. אצרהם אולי גלה סודו לאחד מאוהביו. והרמז"ן כתב אין צריך לזה כי ההסכמה שימלך אדם בלבו נקרא אמירה אע"פ שלא דבר בשפתים פי' שהסכים בלבו שיהרוג ליעקב וצוה יתנחם על מה שעשה לו: יקרבו ימי אבל אבי. לפי הפשט שהיה מצפה למיתת אציו כי צמיו לא רצה לזערו או שהיה מפחד אם יהרגו צמיו שיקללנו. וי"מ לא היה מצפה למיתת אציו אלא אמר אני אקרב אבל אצו שאהרוג לאחי ויתאבל אצו עליו: (מב) ותשלח ותקרא ליעקב. כי לא היה מצוי שם שהיה מתחבא מעשו מפני פחדו ממנו או מפני צושתו שהיה צועק עליו חמם: מתנחם לך להרגך. פירש"י מתנחם על הצרכות בהריגתך. א"כ כמו מתנחם לך או מתנחם עליך: (מג) למה אשכל גם שניכם יום אחד. לפי הפשט אמרה על יעקב ועשו. וי"מ על ינחק ויעקב שעשו אמר להרוג ליעקב ציוס שימות ינחק.

כח (ה) אחי רבקה אם יעקב ועשו. פי' הרמז"ן לכך אמר יעקב ועשו

בשציל שזוה ינחק על יעקב לקחת חשה מצכות לצן אחי אמו הזכיר הכתוב שהיה גם אחי אמו של עשו וראוי ה' שיצוה גם לעשו אלא בשציל אצרהם וזרעו לא תהיה אלא ציעקב. וי"מ שתיכף לצרכה רצה להזכיר יחד כדי להקדים יעקב להודיע שנתקיימה צו הצרכה שהיה גביר לאחיו אע"פ שהקדים עשו בשעת הקצורה כדכתיב ויקצרו אותו עשו ויעקב היינו נעמא משום שעשו היה יושב בארץ ויעקב בא משדה ארם ועוד שהכתוב הקדימו בענין האצילות לעמותו של יעקב. וי"מ משום שלא תתמה היאך ילא מלדקת ולדיק רשע זה לכך אמר אל לצן הארמי אחי רבקה שהיא אם יעקב ועשו בשציל שהיה לצן אחיה נעשית אם יעקב ועשו שרוב צנים דומין לאחי האם. א"כ אם יעקב ועשו ולכך ליותה שיפרדו איש מעל אחיו ולא יהרגו זה את זה כי היא אםם ורחמה עליהם:

פרשת ויצא

(י) ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה. לפי הדרש שקפלה לו

הארץ ויהיה פי' וילך חרנה מיד שלפי שעה צא שם. ולפי הפשט וילך לחרן. וי"מ וילך חרנה שמפרש המקום שיצא שם ולא"כ מפרש היאך היתה הליכתו שפגע צמקום ולן שם: (יא) ויקח מאבני המקום. לפי הפשט לקח אחד מאבני המקום ודרשו צו שלקח אבנים הרבה ונעשו אצן אחד: (יב) ויהלום והנח סולם מוצב ארצה. מדרש' רבים דרשו רבותינו צוה. וי"מ סולם זה הר סיני ומלאכי אלקים עולים ויורדים צו זה משה

פ"י הטור **ויצא** על התורה פ"ח

ואהרן. וי"מ שהוא המוצח והכהני' עולים ויורדים. והגבון שהראהו צחלים הנצולה שכל הנעשה בארץ נעשה ע"י מלאכים והכל בצנירת עליון עליהם אע"פ שהכל גלוי וידוע לפניו הראהו כאלו עולים לו לומר עשינו שליחותך ויורדים לעשות שליחותם והראהו שאע"פ שהכל ציד מלאך עניינו לא יהיה ציד מלאך אלא יהיה חלק ה' ויהיה תמיד עמו לשמרו כענין שנא' והנה אנכי עמך ושמרתך בכל אשר תלך ועוד איתא צ"ד שהראהו ד' מלכויות עלייתן וירידתן: (יג) הארץ אשר אחה שוכב עליה. מה נתן לו צד' אמות ודרשו זו שקפל כל א"י תחתיו שהיא נוחה ליכבש לצניו: וא"א הרא"ש זצ"ל אמר הפסע כי במקום ששכב עליו היה מקום צה"מק כמדרש רבותינו לא באברהם שקראו הר ולא כיחזק שקראו שדה אלא כיעקב שקראו צית והוא אבן השפיים שמעם משתיתו של עולם שהוא עצור הארץ וממנו היה מתרחצ והולך לד' הקטוות וכיון שנתן לו עיקר השורש ממילא כל הגבולין שלו והוא שאמר לו והיה זרעך כעפר הארץ ופרטת ימה וקדמה ולכונה ונגזה ולא אמר לו ככוכבי השמים וכחול אשר על שפת הים כמו שאמר לאברהם אלא רמז לו כמו שעפר פרץ לד' רוחות העולם ממקום שאתה שוכב כך יפרץ זרעך ימה וקדמה לפניה ונגזה והוא שדרשו והאכלתיך נחלת יעקב אבין נחלה צלא מזרים: (יד) אין זה כי אם בית אלקים וזה שער השמים. צית המקדש שהוא שער לעלות משם התפלות והקרבות לשמים ופירש"י לר' יוסי צן זמרא היו רגלי הסולם בצאר שבע וראשו בצית אל ולאמע שפועו היה כנגד צית המקדש ויעקב כשצא לארץ וזכר שלא התפלל חזר לאחוריו עד צית אל וקפץ הר המוריה לקראתו עד צית אל וזו היא קפיצת הארץ. והקשה הרמב"ן שהספר מדמה קפיצת הארץ ליעקב ואליעזר יחד דקאמר שלשה קפצה להם הארץ אליעזר יעקב ואזישו וכמו שקפצה לאליעזר כך קפצה ליעקב ולא צא המקום ועוד דאמר אפשר עברתי על מקום שהתפללו אבותי זו ולא התפללתי כיון צדעת' למיהדר קפצה לו ארעא ומיד ויפגע במקום הרי כיון שעלה בצבו להתפלל צחרן קפצה לו הארץ ופגע במקום שהתפללו אבותיו ולא שחזר לצית אל ולא שקפץ הר המוריה וצא לשם ועוד מה טעם שיקפון הר המוריה ויצא עד צית אל אחר שגמר לחזור מחזן עד צית אל כמה ימים ועוד סוף גבול ארץ ישראל מציאתו מחזן כי חזן ארץ קדש ועוד שאין אמנעית מורה על דבר יותר מכולו להיות אמנעיתו כנגד צית המקדש ופי' הוא שרגלי הסולם היה בצאר שבע וראש שפועו כנגד צית המקדש ויעקב כשנתצרך מאצו היה צחצרון ולשם חזר אליו כשצא מצית לבן שנאמר ויצא יעקב אל יחזק אצו מערא קרית הארבע ואיתא צמדרש כשצויהו ללכת לחזן אמר אבא כשצקם ללאת לחונה לארץ מהיכן הורשה מצאר שבע אף אני הריני הולך לצאר שבע אם נותן לי רשות הריני יוצא ואם לאו איני יוצא והלך לצאר שבע ליעול רשות

פס פ"ה הטור ויצא על התורה

ולן שם וראה מראות אלקים ונתן לו רשות ללכת ושם היו רגלי הסולם לכן ידע שצאח שצב הוא שער השמים וטוב לתפלה וראש שיפוע הסולם כנגד צית המקדש ועליו אמר שיהיה צית אלהים וצבאך נשא רגליו וצא לחזן צרגע וזו היא קפינת הארץ והאזן שהקים לא במקום שכיצתו הקימה שהרי צאח שצב אינו צית אל והוא צצית אל העמידה ולשם חזר צצצו שנא' קום עלה צית אל ועשה שם מוצח לאל הנראה אליך בצרחך מפני עשו אחיך לאלה הקים כנגד השפוע במקום שראש הסולם עומד שקראו צית אלקים והיא לזו ולדעתו של ר"י צן זמרא לא זו ירושלים ור' יהודה צ"ר סימון חלק על ר' יוסי צן זמרא ואמר שסולם עמד בצצית המקדש וראש שפועו צצצית אל ולדידי' ויפגע במקום הוא הר המוריה ולן שם שצא השמש צלא עתו והו שארז"ל לדיק זה צא לצית מלוגי ויפטר צלא לינה וראה הסולם רגליו במקום ההוא וראש שפועו צצצית אל והיא עיר לזו והקים המוצה צצצית אל כי לדעת כולם כנגד השפוע הקים אותה ולדידיה נימא הא דליתא בצמרא שצא מצאח שצב והלך לחזן וכשנמלך לחזור ולהתפלל במקום שהתפללו צו לצותיו קפלה לו הארץ וצא להר המוריה ויתכן שכול' מודים זה לזה וצכל הליכותיו קפלה לו צלכתו מצאח שצב לחזן וצרמותו לשבו להר המוריה וצחזרתו משם לחזן: (יד) ויקח את האבן אשר שם מראשותיו. אע"ג דליתא צפרק צתרא דוצחים דלין עושין מוצח מדבר ששפתם צו הדיוט צצצו שרי: (כ) אם יהיה אלקים עמדי. שישמור לי הצעתו שהצטחני שלא יגרום החטא שהדיקים אינם מאמינים צעגמם. וי"מ משום שלא היה לאלה חלוס אמר חס יהיה החלוס חמת ויתקיים צי החלוס. וי"מ לשון צצועה כן יהיה השם עמדי ושמרני צרך כן כאשר חשבו צשלוס לצצית אצי שיהיה השם לי לאלקים. והרמב"ן פי' שיש מלת חס שאינה תנאי כמו חס יהיה היוצל לצני ישראל שפי' כשיהיה היוצל וכמו אשר חס עשית שצצצו העתיד נופל צו לשון חס פי' כשיצא הזמן שיהיה התנאי קיים אז יתקיים המעשה: (כא) והיה ה' לי לאלקים. פירש"י שהוא נמשך למעלה על חס יהיה ה' עמדי וגם יהיה לי לאלקים אז והאזן וגו' וכתב הרמב"ן חס יהיה עמדי אז אצצוד השם צארץ הנצחרת במקום האזן הזאת שתהיה לי לצית אלקים ושם אוליא את המעשר. וי"מ ושצתי צשלוס אל צית אצי והיה לי ה' לאלקים מכאן להולכי דרכים שפטורים מכמה מצות:

כט (א) וילך ארצה בני קדם. תימא מה עשה צארץ צני קדם ועוד והא כצו כתיב וילך חרנה ולתי שפיר כמ"ד שהלך מיד צו ציוס לחזן וחזר להר המוריה להתפלל ומשם הלך לחזן צני קדם שהוא מקום של שם שנא' ויהי מושבם ממשא צואכה ספרא הר הקדם ולמד שם י"ד שנה והלך לחזן: (ב) וירא והנה באר בשדה. פשטי' דקרא אשמעינן כי קוי ה' יחליפו

ז

ויצא על התורה

פי' הטור

כח שנתן לו השם כח שהעציר האצן הגדולה אשר כל הרועים לריכים להתקצץ בשצילה להעצירה. ועוד דרשו בו שכל הענין רומז על מה שיעשה לבניו כי הצאר רומז לצה"מק וג' עדרי לאן לג' רגלים כי מן הצאר הוא יסקו העדרים שמעם היו שואצין רוח הקודש או משום תורה שילאה מעם שמשולה למים וגאספכו שמה כל העדרים הצאים מלבוא חמת עד נחל מצרים וגללו את האצן שמעם היו שואצין רוח הקודש והסיצו את האצן מונח עד רגל הצאה: (ה) הידעתם את לבן בן גחור. ולא אמר לבן צן צתואל לפי שנחור היה נכבד מכל צית אציו והיה ניכר וידוע לכל וצתואל היה פחות ולא רצה לבן שייחסוהו על שמו וכן מוכח קרא דכתיב ויען לבן וצתואל. וי"מ על סס שהעיר נקרא על סס נחור בדכתיב אל עיר נחור לכך שאל ופירש אותו לבן שהוא מזרע שר העיר ששמו נחור דמסתמא היו מכירים שר העיר ולא היו מכירים לצתואל: (ו) ויאמר השלום לו. פי' וכי אפשר שיהי' שלום עמו שיש לו כח לשמרני מפני עשו ויאמרו שלום כי הוא שר העיר ויכול לשמור אותך: (ט) כי רעה היא. פי' היא לצדה רועה כי צננות יתרו היו ז' רועות והי' לו זה מפני כי עיני לאה רכות ולא היתה יכולה ללאת לשמש לרעות האצן או שהיתה לאה גדולה ולא רצה לשלחה צין הרועים אצל רחל היתה קטנה ולא חשש לשלחה צין האנשים אצל יתרו נכבד במקומו וכהן צעירו וייראו מגשת אל צנותיו או שהי' לבן לנוע ממנו כי הי' ממשפחתו של אברהם כשר ולנוע: (י) את רחל בת לבן אחי אמו. ג' פעמים צפוסק אחי אמו שאמר לו כי אציה רמאי ולא הי' יכול עמו והוא הסיבה שהוא אחי אמו ורוצ צנים דומים לאחי האם ולאחיה אנו צרמאותא: (יב) ויגד יעקב לרחל כי אחי אביה הוא. פי' ר' אברהם שהוא מאוחר ופירושו וכבר הגיד כי קודם הגיד ממה שנסק: ותרץ ותגד לאביה. פירש"י שמתה אמה. וכתיב הרמז"ן ואין אנו לריכין לזה כי מה שלא הגידה לצית אמה אפי' אם היתה חי' אלא לאציה הגידה בשציל שהיה קרובו צן אחותו וילך לקראתו להצילו לציתו ורצקה שהגידה לאמה לפי שנתנה לאמה ההכשיטין שנתן לה כמנהג הנערות: (יד) אך עצמי ובשרי אחה. אך ל' נער כלומר וויי שאתה עצמי ובשרי ואין לך ממון. אי נמי אך אע"פ שהי' לי לרחק אופך שעקצת לאחיק פעמים אטפל צך כיון שאתה עצמי ובשרי: (טו) הכי אחי אתה ועברתני הנם. כתיב הרמז"ן לא ספר הכתוב שעצמו אלא יתכן משעה שראה לרחל צאה עם האצן לקחן מידה והוא הי' רועה במקומה צאהצתו אותה. ויתכן עוד לומר כי לבן דצר עמו צערמה מתחלה אמר לו כי הוא עלמו ובשרו ויפרנסנו וכאשר ראה שנתעכב שמה ומתפרנס משלו אמר הכי אחי אתה וגו' כי מעתה תעצוד אותי כי איש מוסר אתה ולא תתפרנס משל אחרים וגם אני איני רוצה שתהי' העצודה שתעצדני חנם והגידה לי מה משכורתך

פי' הטור צא ויצא על התורה

והצין יעקב דעתו ואמר לו שיעבדנו ז' שנים צרמל והעבודה סתם היא מרעה הלאן שזה היו מדצרים. וי"מ שלבן כיוון שיהי' יעקב צחוקת שומר שכן מכיון שיפסוק לו שחרו שיהי' חייב צגניצה ולצידה ממה שיהי' צחוקת שומר חנם ולא יהי' חייב אלל צפשיעה: (יו) ועיני לאה רכות. תרגום אונקלוס יאילאן פי' יפות כעגלה יפשיה תרגם יונתן יאילא ורונה לומר כי עיניה יפות ולא כולה אצל רחל כולה יפה ומוס אין זה. וי"מ שבל לומר כי עיניה לצד רכות ושאר דופי אין זה ורחל כולה יפה. (יד) אעבדך שבע שנים ברחל בתך. אין זה דרך ארץ לעבוד צאשה אלל צשביל שאמר לו אציו וקח לך משם אשה לא תקח אשה מצנות כנען אמר לו כך ציוני אצל לקחת מצנותיך ואם לא תתננה לי אעבדך זה ולא אעבור על ציווי של אצל ואמר שבע שנים כי אולי קטנה היתה ולא היתה ראויה לאיש עד אחר ז' שנים: ברהל בתך הקטנה. ולא רנה צלשה לפי שהיתה הגדולה והו' אומר זאת ראויה לעשו שהיא הגדולה ולא הי' רשאי לדבר זה: (כ) ויהיו בעיניו כימים אחרים באהבתו אותה. לפי דרך העולם הי' להם להיות ארוכים אלל ודאי היו ארוכים צעיניו ולאחר שהשלימם היו צעיניו קלרים מרוב אהבתו אותה: (כו) מלא שבוע זאת. פירש"י ז' ימי המשטה. ואמר הרמב"ן לא מלינו ז' ימי המשטה אלל תקנת משה לישראל ואולי נאמר שנהגו צהן מתחלה נכבדי האומות כענין אצילות כדצתיב ויעש לחציו אצל ז' ימי'. ויתכן לפרש כי כאשר נכנס צשנה צציעית אמר יעקב הנה את אשתי כי מלאו ימי שזו היא שנת מלואת הימים והו' פי' ואצולה אליה לא שתתן אותה ואלכה אלל שאשלים לך מעט הימים שיש עלי כי מעתה לא תירא ממני שאעבדך ואחר כן אמר לצן מלא שבוע השנים של לאה כי אולי צעבור שעצרתני על דעתך לא תשלים אותם או כדי שיהיה ידוע מתי יתחילו ימי עבודת של רחל ולאו אתן לך רחל צעבודה שתעבוד עמי אחר הנשואין: ונתנה לך גם את זאת. פרש"י ל' רצים נרדה נבלה רונה לומר דרך כבוד לומר ל' רצים. והרמב"ן פי' כי דברי לצן צערמה אמר כי לא יעשה כן צמקומנו ולא יניחוני אנשי המקום לעשות. כן כי נבלה היא אלל אצל מלא שבוע זאת ונתנה לך אני וכל אנשי המקום גם את זאת שכולנו נסכים צדבר ונעשה לך כבוד ומשטה כאשר עשינו צראשונה: (ל) ויאהב גם את רחל. פי' הרמב"ן אע"פ שמדרך העולם לאהוב את האשה שידע צראשונה אע"פ"כ אהב לרחל יותר וע"כ אמר גם את רחל: (לא) וירא ה' כי שנואה לאה. צצ"ר ששנאה על שרמתה לרחל אחותה והצ"ה ידע שכדי להנשא לנדיק עשתה כן ורחם עליה. וי"מ שחם ושלום שלא שנאה אלל כנגד אהבת רחל קורא ללאה שנואה שאהב לרחל יותר ממנה ולריך לומר שראה קודם נישואיה שהיא שנואה ופתח רחמה ונתעצרה ראשונה: (לה) הפעם אודה את ה'. כנותן הודאה למקום שנתן לה כל חלקה ולא

צב

על התורה

ויצא

פי' הטור

בקשה על יותר ועל כן עמדה מלדה :

ל (א) הבה לי בנים • פי' שיתפלל עליה ואם אין מתה אנכי

פירש"י שמי שאין לו בנים חסוד כמת .

וכתב הרמב"ן ואני תמיה וכי על זה חרה אפו של יעקב ואמר התמת חלקים אנכי וכי אין דרך להתפלל אפי' על הנכריות שיפקדו ולמה אמר לה אבא לא היו לו בנים ואני יש לי בנים ואין לי להתפלל עליך ועל דרך הפשט אמרה שיתן לה בנים על כל פנים ובאמת דעתה שיתפלל עליה עד שיהיו לה בנים על כל פנים ואם אין תמית עממה מפני העבר וזוה דברה שלא כהוגן צקנאחתי לאחותה ומחצה כי צאהצתו אותה יתענה וילבש שק ויזכר ויתפלל עד שיהיו לה בנים כדי שלא תמות בצערה וחרה ליעקב שאין תפלת הנדיקים צידם שתשמע על כל פנים ובעבור שדברה כדרך געגועי נשים האהובות להפחידו צמיתתה חרה אפו ואמר שאינו במקום חלקים לפקוד העקרות על כל פנים ואינו חושש כי ממנה מנע פרי צטן ולא ממנו ואמר כן כדי לייסרה ולהכלימה וכשראתה שלא תוכל על תפלת יעקב התפללה לעממה והוה וישמע אליה חלקים : (ג) הנה אמתי בלחה בא אליה וגו' ואבנה גם אנכי ממנה . שרה אמרה אולי אצנה כי לא הצטיחו הצ"ה לצררהם שיליד עכ"פ משרה ורחל אמרה ואצנה גם אנכי כשרה צצציל שאכנים נדתי לציתי . וי"מ משום ה' של צלה שיהא סימן לזרע כדכתיב הא לכם זרע וכתיב כי ציה' לזר עולמים שהעולם הוה נצרא צה"ל וכל האחרות היה להם אות ה' צשם חוץ מרחל ועל כן הכניסה לו צלה שיש לה צ' הה"ן שתעלה לה האחת וכן לצררהם ושרה נתוסף להם אות ה"ל צשם : (ד) ורחל ליעקב בן . כתב הרמב"ן הזכיר בכל השפחות ליעקב צן כי הוא חפץ ומודה צהם ואינו נקרא לו צן האמה רק צן יעקב מתייחסים אליו . ואמר צלה צן חמשי וצן ששי ליעקב בעבור רצוי הצנים לומר כי צכולס יחפון ולא הזכיר כן צראשונים : (ח) נפהולי אלקי' נפתלתי . פי' שעל ידו נתחציתי צמלאכת חלקי' שינא ממנו חירס שהי' משצט נפתלי שעשה לשלמה מלאכתו צצית המקדש כדרך שעשה צלאל צמלאכת המשכן . וי"מ נפתולי חלקי' על שם שהצציים נקראים צצני יה' : (ט) ותרא לאה כי עמדה מלדה . כתב הרמב"ן למה נתנה לאה שפחתה לצעלה והרי לא היתה עקרה אם לא שנאמר שהיתה נציאה ויודעת שעתיד להעמיד י"צ צצנים ורצתה שיהיו לו רוב הצנים ממנה ומשפחתה וגם יעקב צא עליה כדי שיעמיד צנים רצים . ויתכן בעבור שידעו שנתנה הארץ לצררהם ואצרהם ויחזק לא הרצו בנים היה חפץ יעקב להרצות נשים כדי להרצות זרעו לנחול את הארץ כי דור רציעי יצונו הנה : (יא) והאמר לאה בגד . י"מ על שם צצני גד היו ראשונים צצנודו לקחת נחלה צארץ ישראל כדכתיב ויגשו צני גד וצני ראובן .

פ"י הטור ויצא על התורה

ו"מ לשון צנד שאמרה מעפה אני רוא' שנעלי צנד צי כי לקח שפחתי לזרה לי כי אזרעם נשא הגר שלא היו לו צנים משרה וכן שפחת רחל נשאה שלל היו לו צנים מרחל אזל אני שיש לו צנים ממני והכנים לי שפחתי לזרה ודאי צנד צי ועל כן קראה גם לשני אשר כי אשרוני צנות שאע"פ שיש לו צני' ממני הכנסתי שפחתי צרתי צביתי: (יד) דודאים . כתב ר' אזרעם שיש לו ריח טוב וכן הדולאים נתנו ריח והן על לורת אדם ויש להן ידיים ורגלים וי"א שיועילו להריון ולנכני לא ידעתי כי תולדתם קרה . יכתב הרמז"ן כי רתה צהן להשתעשע ולהתענג צריחן כי צתפלה נפקדה רחל לא בדרך הרפואות וראובן הביא ענפי הדולאים או הפרי שהוא צדמות הפוח' ולבס ריח טוב אזל השרש והוא עשוי צדמות אדם צראש וידים ורגלים לא הביא והשורש אומרים עליו שיועיל להריון: (יח) ותקרא שמו יששכר . ראוי ה' לקראתו שכר שעתה נמי אין נקראת אלל ש"ן אחת אלל קראה אותו יששכר ראוי לצ' שכרים שכר שנתנה לו שפחתה ישכר הדולאים אלל שלא פירשה אותו צפי' לצבוד אמותה: (כ) הפעם יובלני אישי . מרוצ הצנים לא יספיק לי אהלי ונריך לאספני עמו צאהלו: (כא) ואחר ילדה בת . ולא גאמר צה הריון כדאיתא צמדוש שעיקר ההריון לא היה אלל מרחל שהיתה ראוי להולידה אלל שהתפללה עליה שלא יהא חלקה צצנים פחות מאחת השפחות ותחלפנה מצטן רחל ללאה: (כח) ויהי כאשר ילדה רחל את יוסף . שחצב יעקב מעתה יתן לי רשות לילך שאין לו לחוש יותר שאגרונה כיון שיש לי צנים ממנה וגם היא אולי לא היתה הולכ' עמו קודם כי שמה יגרונה כל זמן שלא תלד: (כו) נדחשתי ויברכני . פי' נסיתי וכן כל נחש לשון נסיון . וי"מ שהיה מנחש צתורפים ויעקב אמר ויצרך ה' אותך לרגלי ולא אמר צגללי דרך ענוה כלומר מיום שנצחתי לציתך היית מתצרך: (ל) מתי אעשה גם אנכי לביתי . פירש"י עד עתה אין עושין לי צרכי אלל צני ונריך אני להיות עמהם ולסומכם . וכתב הרמז"ן לא מלינו שהיה לאן ליעקב ולא שירעוהו צניו הקטנים והגדול שצחס צן שש שנים אלל פי' מתי אעשה גם אנכי לציתי כאשר עשיתי לציתך: (לב) אעבור בכל צאנך היום הבר משם כל שה נקוד וטלוא . או טלוא פי' כל שה דהיינו תיש שהוא הזכר . וטלוא ונקוד בעוים . שהם הנקצות וכן מפורש צעשי' ויסר ציוס ההוא את התישים ואת כל העוים . וכל שה היום בכשבים . כי צכצצי' כל שהיה צו חוס וצנקצות של הכצצים הסיר כל שה' לצן צו ומאלו הסיר ונתנס ציד צניו ואותן שילדו מכאן ולהצא דוגמת אללו יהיו צשכרו . וקשה לי למה הכנים הכצצים צין התישים וצין העוים דכתיב הסר מהם כל שה נקוד וטלוא וכל שה חוס צכצצים וטלוא ונקוד צעוים והיה ראוי שיאמר התישים והעוים זה אחר זה כמו שנאמר צעשיה ויסר ציוס ההוא את התישים העקודים והטלואים ואת כל העוים הנקודות והטלואות וגו' וכל חוס

בכשנים. וכתב הרמב"ן כי הזכר היה בעוים נקוד ועלול ובכשנים חוס וגם נקוד ועלול והכי פי' הפסוק הכר משם כל שה נקוד ועלול וכל חוס בכשני פי' וגם חוס בכשנים עם נקוד ועלול והיה שכרי ג' מראות הללו דהיינו חוס ונקוד ועלול בכשנים וז' מהם דהיינו נקוד ועלול בעוים והזכרים לא הזכיר בעוים כמו שלא הזכירם בכשנים והביא ראיה לדבריו שהרי לא עשה במקלות מראה חוס ולאו לא היה לו בכשנים אלא מראה חוס נמצא שלא עשה תקנה להרצות שכרו בכשנים שהם מצמר האלון וכן בחלומו הראהו העתודים העולים על האלון עקודים נקודים ולא הראהו מראה חוס אלא ודאי גם נקוד ועלול היה שכרו בכשנים ומה שהוסיף חוס בכשנים מפני שאין צתולדותם להיחזק בעלי גוונים כתישים ועוים ואין צתולדות העוים להיות בהם חוס. וצא לתקן ולא תקן דלכתי קשה למה לא עשה במקלות מראה חוס כיון שאין מצוי בכשנים בעלי גוונים: (לה) ויסר ביום ההוא את התישים. פי' הרמב"ן כי יעקב אמר סתם עלול ונקוד בעוים שהם הנקבות ולכן חשב לזרע האז והפריש הזכרים והנקבות והפריש אפילו העתודים אשר מעט לזון צרגליהם במקום העקידה והפריש בכשנים כל אשר לזון זו וכל חוס ולמאי דפרישית אתי שפיר שהרי גם יעקב הזכיר הזכרים דכתיב הסר משם כל שה וגו' שהם התישים. אי נמי יש לפרש וכל אשר לזון זו חוזר על העוים שהפריש מהם כל אשר זו שום מראה לזון וכל חוס בכשנים פי' עם שתי המראות האמורים למעלה דהיינו נקוד ועלול הפריש בכשנים כל שהיה חוס: (לו) ויקח לו יעקב כקל לבנה. יש תמיהן היאך עשה יעקב זה ופי' הרמב"ן כיון שהפסימו להיות שכרו צאל' היה ראשי לעשו' כל מה שיוכל כדי שילדו כן ואולי התנ' יעקב שיעשה בהן כל מה שירצה כי לזון היה יודע צתולדה הזאת והרועים לא היו מרגישים צענין צראותם המקלות צרהטיס כי לא הניג אותם לעולם אלא פעם אחת צשנה צימי ניסן כי צהעטיף האלון שהוא צימי תשרי לא ישים שאם היה משימם צכל פעם לא היה נשאר ללזן כלום. וי"א כי צשנה ראשונה נולדו ליעקב עלואים רצים צצרכת השם אשר הראה לו המלאך ושם המקלות צפני אלו שהיו שלו כדי שיולידו כדמותם שלא יאמר לזון כאשר יולידו גנוב הוא אמו לזה פי' צכל יחס האלון המקושרות שהם הנולדים לו: (מ) והכשבים הפריד יעקב. פירש"י העלמים הנולדים עקודים ונקודים הפרישם לעצמם ועשה אותם עדר לצד והולכים לפני הצמון לפני האלון צופות אליהן וז"ל ויתן פני האלון אל עקוד ואל כל חוס שנמצא צאלון לזון. והקשה א"כ למה הפריש הכשנים ולא לקח גם התישים ועוים אשר יולידו ויעשה גם הם עדר עקוד ויולכים לפני האלון ועוד כי לדעת רש"י אין בכשנים עקוד כי לא היה שכרו צבהם אלא חוס וגם לא עשה להם מקלות מגוון חוס ופי' הוא שהפריד הכשנים מן העוים ועשה שני עדרים עדר עוים ותישים

ממראה נקוד ועלול והנהיגם לפני העצים והתיישב ועדר כבשים
 ממרא' חוס והנהיגו לפני הכבשים וזהו למי שמפרש שלא היה מראה נקוד
 ועלול כשכר הכבשים ולפי מה שפ"י הוא שהיה שכר הכבשים נקוד ועלול
 וגם חוס עשה עדר ממראה נקוד ועלול וחוס והנהיגו לפני הכבשים ומה
 שהפריד הכבשים מן העצים כשציל מראה חוס שלא היה צעזעים וכתב עוד
 והנכון לפרש כי הכבשים לצדם הפריש ונתן פני הלאן הנזכר דהיינו כבשים
 אל עקוד ואל כל חוס וישת לו עדרים לצדו כי היו שכרו ופ"י צלאן לצן
 שעשה כן צלאן לצן וטעם עשותו כן כבשים יותר מצעזעים מפני שלא
 היו במקלות חוס או שידע שיש צתולדת הכבשים שזריכין לסימנין רבים
 כצנדותן יותר מהתיישבים לקלותן: (מא) המקושרות. י"מ החוקים
 אשר איצריהם קשורים זה צוה קשר אמיץ כי היא סנת הצריאות והעטופי'
 הם החלשים אשר נפשם צהם תתעטף ואין להם כח מלשון העטופי' צרעב.
 וכתב הרמז"ן הקשורים הם הלאן אשר הזכרים הולכים אחר הנקבות צכל
 עת לא יפרדו מהם לרוב תאוותם מלשון ונפשו קשורה צנפשו. ור"ל
 פ"י כי צימי ניסן כל אשר תלדנה או מלאן יהיו צריאות וחוקות ופ"י
 מקושרות מרוב חוקים וצריאותם יש צהם רוב תאוה מקושרים ונכרכים
 אחר הנקבה ובהעטף הלאן צימי תשרי לא ישים וזה עשה יעקב כדי
 שלא ירגיש לצן צדצר המקלות: (מב) ובהעטף הצאן לא ישים ודיה
 העטופים ללבן. כי לא ילדו נקודים והקשורים כולם ליעקב כי ילדו
 נקודים. וי"מ לפי שלצן רימהו מיד שהסיר גם הזכרים שהם התיישבים
 ויעקב לא אמר להסיר חלא העצים הנקודות והעלולות שהן הנקבות
 לפיכך הציג המקלות. וי"מ כי איננו עוצע שילידו נקודים ועלולים צכח
 המקלות חלא דרך כס ועל כן לא הקפיד עליו לצן שאפשר שלא ידע לצן
 צדצר ומה שהוצרך מקלות-לנס כי כן דרך כל הנסים למעט הנס צכל מה
 שיוכל ולעשותו על ידי חמצעי כדרך זאת הנטה הזה תקח צידך וגו'.

ואינן נראה כי ודאי טבע הוא וכן דעת רבותינו ז"ל:

לא (ח) אם כה יאמר נקודים יהי שכרך. כי מתחלה נתן לו שני

המראות נקודים ועלולים וגם החוס כבשים וחזר לתת לו מראה אחר
 והיו יולדות כן ולא צכח המקלות חלא הי' מכפר להם מעשה השם הגדול
 שעשה עמו להפליא צכל שנה ושנה. ועוד שאפשר שלצן הי' משנה תנאו
 אחר שנתעצרו והקצ"ה היה מהפך אותם כפי התנאי שיתנה צכל פעם
 והכי איתא צצ"ר ודורש מדכתיב אס כה יאמר ולא כתיב אס כה אמר
 ואחר שהחליף משכורתו לא עשה עוד מקלות: (י) והנה העתודים
 העולים על הצאן עקודים נקודים וברודים. ואס נקוד נקוד ואס
 צרוד צרוד. ופ"י עתודים פ"י הרמז"ן תיישים והאלים נקראים עתודים
 כי כל גדול צלאן נקרא כן ואף צגדולי' מאנשים כל עתודי הארץ. וי"מ

עתודים שמנים פי' אפי' השמנים שאין עומדים אלא לפנים כשיר של
 פנים היו מציאין אותם מלאן לכן על לאן יעקב ופירש"י שהיו המלאכים
 מציאין אותם מלאן לכן על לאן יעקב. ואמר הרמב"ן ע"ד הפסע כי
 לא הי' זה אלא מראה להצטיחו שילידו כמותו: (יג) אנכי האל בית
 אל. פי' הרמב"ן ספר לנשיו כל מה שאמר לו המלאך בחלום והוא הכל
 כדי שתלכנה אחריו ואינו הכל חלום אחד כי מה שאמר שא נא עיניך
 וראה את כל העתודים זה הי' צעודו רועה הלאן פי' צאותו השנים
 שעבד צלאן ימאמר אנכי האל בית אל זה הי' אחרי כן צעת הנסיעה כי
 מאחר שאמר לו קום לך מן הארץ הזאת לא נתעכב שם לרעות עוד לאן
 לכן אלא מיד בצקר שלח לרחל וללאה וסיפר להם חלומם והלכו להם:
 (יד) ותען רחל ולאיה. הרצה הוקשה לי איך לא נהגה רחל כבוד
 צלאה אחותה הגדולה ממנה והשיצה צפניה. וראיתי צב"ר למה מתה
 רחל תחלה ר' יהודא אומר מפני שדצרה צפני אחותה אל' ר' יוסי ראית
 מימיק אדם קורא לראובן ושמעון עונה והלא לא קרא אלא לרחל וללאה
 ורחל ענתה אותו אלא מקללתו של זקן עב אשר תמלא אלהיך לא יחיה:
 (יט) ותגב רחל את התרפים. פירש"י לרחקו מע"ז נתכוונה.
 וכתב הרמב"ן אפשר כי היו ללזן לע"ז אבל אין כל התרפים נעצדים כי
 איך תמלא ע"ז צצית אדונינו דוד והקרוב שהם כלים לכיין צהם השעות
 ויקסמו להם לדעת עתידות והמלה נגזרת מלשון רפי ידים נרפים אתם.
 קוראים אותם תרפים לרמוז צשמש כי דצורם כמו נצואה רפה תצוא צרוצ
 ותכוצ לעתים רחוקות וקטני אמנה יעשו אותם ולא יתפללו לשם הכבוד.
 ור' אצרהם כתב יש אומרים כי הם כלי נחמה העשוי לדעת חלקי השעות.
 וי"א כי יש כח צחכמי המזלות לעשות צורה צשעה ידועה ותדצר הצורה.
 והקרוב אלי שהתרפים הם על צורת צני אדם והיא עשויה לקבל כח
 עליונות. וי"מ כי רחל גנצתם לצטל ע"ז מאציה ואלו הי' כן למה הוליכתם
 עמה ולא צמנתם צדרך. והקרוב שהי' לכן יודע מזלות ופחדה מאציה שיסתכל
 צמזלות לדעת אי זה דרך יצרחו. וי"א שלקחתם כדי שלא יגידו לאציה
 צצרחו: (כב) ויגד ללבן ביום השלישי. פיר"שי שהרי ג' ימים היה
 צין לאנו ללאן יעקב אבל לא צין העיר לצין לאנו. והשיג עליו הרמב"ן
 שאין ראוי מזה שהרי ג' ימים היה צין לאן ללאן ויעקב מן העיר נסע
 כי שם ציתו וצניו וכל אשר לו ואפשר שלאן לכן היה קרוב לעיר כגון
 שלאן לכן היה צמזרח העיר ושל יעקב צמערצה ויעקב מן העיר נסע
 כי שם ציתו ואפשר שכך היה הענין שלא הוגד לו עד יום ג' כי לא הרגישו
 צו קוד' ושצ לכן לעירו ולקח אחיו ורדף אחריו מעירו והשיגו ציום השציעי
 ולפירש"י נריך לומר שיעקב נסע מן השדה ששם הלאן ולכן לקח אחיו
 וגוזזי לאנו הרי שהיה ז' ימים ציניהם. (כג) וידבק אותו בהר הגלעד.
 כי ציום הששי צערצ הגיע לכן לתחת בהר וראה אותו חונה עליו מרמוק.

ולן בליה ההוא למטה ויצא חליו בחלוס בחותו לילה. ור' אצרהס פי' ויצא חליו כבר קודם וידבק והוא מאוחר וכמוהו רז"ס: (כד) אל לבן הארמי. הזכיר זה לומר שע"פ שהוא ואנשי המקום בעלי תרפים ועוננים נראה חליו לכבוד הדיק: מטוב עד רע. טובתן של רשעים רעה היא אלל הדיקים. וי"מ מטוב שיצא ממנו רעה. והרמב"ן פי' פן תדבר עמו טובה פי' שלא תאמר לו שישב עמך מדרכו בשביל טובה שתראה לעשות עמו או פן תפחידנו לעשות עמו רעה אם לא ישב עמך כי אני זוויתו לשב אל חרנו: (כט) ואלקי אביכם אמש אמר אלי וגו'. קשי' לי למה אמר לכן ליעקב שהצ"ה ליוהו שלא לעשות לו רעה כי ידוע שלכן שונא ליעקב וצקש לעקור את הכל והנה שלא הורשה לעשותו למה גילה לו את זה כי יותר הי' מפתח ממנו אם לא גלה לו וכ"ל הטעם כי לכן היה מכיר ביעקב שהיה נציא והיה יודע שהצ"ה גלה לו בכל מה שאמר חליו וחשב כיון שהוא יודע מה שאמר לו השם טוב לי יותר שאומר אותו לו. (לב) עם אשר חמצא את אלקיך לא יחיה. י"מ שאינו לשון קללה אלא פי' ראוי לתלותו כנגד וידי תהיה בו צראשונה להמיתו: (לג) באהל יעקב ובאהל לאה. פי' רש"י אהל יעקב הוא אהל רחל שהיה תדיר אהלה וכשיצא מאוהל לאה חזר פעם אחרת לאוהל רחל לפי שידע זה שהיה משמשנית. וכתב הרמב"ן חינו נכון בעיני שיקרא אהל רחל בפסוק אחד בשני שמות. וכתב ר' אצרהס שצא באהל יעקב ובאהל לאה ובאהל שתי האמהות כי אהל אחד לשתיהם או אל אוהל של כל אחת ואחת מהם ואח"כ שב שנית לאהל לאה ויצא משם וצא אל אוהל רחל. וכתב עוד והקרוז בעיני שהוא הלך כסדר באהל יעקב תחלה ואח"כ באהל לאה ואח"כ באהל רחל ובאהל שתי האמהות ולכך חיחר אוהל רחל בשביל שרעה לומר ולא מצא על כל האחרים כי לא היו שם ולכך כללם יחד ואח"כ צא באהל רחל ששם היו והיא לקחתם ותשימם כבר הגמל. (לה) אל יחר בעיני אדוני כי לא אוכל לקום מפניך. כתב הרמב"ן לא ידעתי מה התנצלות הזה וכי הנשים אשר להם האורח לא יקועו ולא יעמדו אולי אמרה כי ראשה ואיצריה כזדים עליה והיא חולה בצא האורח כי כן דרך כל הנשים. והכונן בעיני כי היו הנדות צימי הקדמונים מרוחקות מאוד כי שמס לעולם נדות לריחוק כדי שלא יתקרצו אל אדם ולא ידברו לו כי ידעו הקדמונים כבר בחכמתן כי הבן מוזק וגם מצטם מוליד גנאי ועושה רוע כאשר בארו הפילוסופין והיו יושבי צד באהל אחד וק אמרו רבותינו בצרייתא של מסכת גדה ת"ח אסור לשאול בשלומה של גדה ולכך אמרה רחל ראויה הייתי לנשק ירך אצל דרך נשים לי ולא אוכל להתקרב אליך וגם לא ללכת באהל כלל שלא תדרוך עפר רגלי והוא לא ענה לה דבר כי לא היו מספרים עמהן כלל מפני שדיבורן טמא. וי"מ כי דרך נשים לי על ההריון שהיתה מעוברת מצנימין: (לו)

על התורה

ויחר ליעקב. אע"פ שמתחלה נתן לו רשות לחפש שאמר לו עם אשר
 תמצא חלקיק לא יחיה ואמר נגד אחיו הכר לך וליך ימצא אם לא יחפש
 יעשה אלא מתחלה ה' מושג יעקב אולי אחד מן העבדים או מן השפחות
 לקחום וכשראה שלא מצא צודאי תואנה הוא מבקש ולא אצד כלום ולכך
 אמר לו למה דלקת אחרי הנה לא מצאת כלום מכל כלי ציתך והיה ראוי
 לי לקחת ממך כל מה שאוכל כי החלפת את משכורתי עשרת מוני' והיית
 מבקש במריפות ושלמתי לך שלא כדיון: (לט) טריפה לא הבאתי אליך.
 פי' אפילו מרפות ואצ וארי שהוא חונם ואני פטור צו שלמתי לך דאלו
 טריפה שהיא כעין גניבה ואצדה שומר שבר חייב ומאי רבותי'. והאי
 דקאמר גנבותי יום וגנבותי לילה אטרפה קאי והכי קאמר צין שגנבה ואצ
 ציום או שגנבה צלילה ולעולם חונם היה: (מב) ופחד יצחק היה לי.
 פירש"י לא רצה לומר חלקי יצחק לפי שאין הקצ"ה מייחד שמו על הדיקים
 צמיהם וקשה מאליעזר שאמר חלקי אחי אצרהם. ור' אצרהם פי'
 יראת יצחק את ה' הועלתני כי זכות האצ מועיל לצן: ויוכח אמש.
 פירש"י לשון תוכחה ולא לשון הוכחה ויותר נראה שהוא כמו שאמר למעלה
 ויוכימו צין שנינו ואמר עתה כי האלקים היודע נסתרות הוא המוכיח צין
 שנינו ועל כן לא אמר ויוכח אותך אמש: (מג) ולבנותי מה אעשה
 לאלה. כמו ולבנותי מה אעשה להן. והרמז"ן כתב שהוא ל' חמלה
 ופי' ולבנותי מה אעשה לאלה אשר לפני כי נכמרו רחמי עליהם או לבניהם
 הכולדים צביתי והם לי כבנים ולכך אמר אשר ילדו ואמר זה להתנול על
 דברי יעקב כי צאתי אחרוך לראות צנותי ומה אני יכול לעשות להם טובה
 או לבניהם ועתה אימצ להם שתכרות להם צרית שלא תענה אותם ולא
 תקח עליהם נשים: (מד) והיה לעד ביני וביניך. פירש"י יהי' הקצ"ה
 לעד. וכתב הרמז"ן אינו צמשמע אלא על הצרית אמר שיהי' לעד וכל
 העובר עליו יקולל ככל אלות הצרית. אי נמי נכרות צרית צדצר קיים שיהי'
 לעד צינינו על כן הרים יעקב אצן והוא מה שאמרו עד הגל הזה ועדה
 המצבה: (מו) ויאמר יעקב לאהיו. לאחיו של יעקב כי הצאים עם
 לצן אהבציו ורעיו הם כי לקח עמו קרוביו ומזרע נחור אחי אצרהם ולא
 רצה להציא על יעקב אנשים נכרים שלא יריצו עמו או יחמסו ויגזלו
 מאשר לו הרי שהיו קרובים ליעקב כמו לצן. וי"מ שאמר להם אחי דרך
 מוסר כמו שאמר לרועים אחי מאין אתם וצ"ר שקרא לבניו אחים
 שנגשים לו כאח לרה. והרמז"ן פי' לאחיו של לצן הנזכר כי לא רצה
 לומר כן לחמיו שהי' נוהג צו כבוד וכן ויקרא לאחיו ויאכלו לחם לאחי
 לצן ולא קרא לצן דרך כבוד כאלו הכל צרשותו והכל שלו והומה ויאמר
 פרעה לאחיו מה מעשיכם: ויאכלו שם על הגל. אכלו שם מעט לזכרון
 או שהוא דרך הצאים צרית לאכול שניהם מלחם אחד לאהבה ולחיה
 ואחרי כן צאים צצבעה ואחרי כך כשכרת הצרית צצח להם צצח ועשה

צט פ"י הטור **ויצא** על התורה

סעודה גדולה. אי נמי ויאכלו שם על הגל הנזכר למטה כי אמר לקנו
 אצנים ויעשו גל לאכול עליו ויהי' עד בצאלו בצרית ואחרי כן אכלו הזבח:
 (מח) ויאמר לבן הגל הזה עד. אחר שקראו יעקב גלעד דבר לבן
 בלשון יעקב הגל הזה עד ועל כן נקרא שמו גלעד כי צסס הזה הסכימו
 שניהם או שדברי לבן מתורגמין בלשון הקדש: (מט) והמצפה אשר
 אמר. פרש"י והמצפה אשר צהר הגלעד כמו שכתוב ויעבור את מצפה
 גלעד למה נקראת מצפה אשר אמר כל אחד מהם לחברו יצף. ולאמר
 הרמ"ן לפי דעתי שהיא האצן שהקים יעקב והוא נמשך על על כן קרא
 שמו גלעד והמצפה פ"י שקרא לו גם כן מצפה כי אמר יצף ואפשר שהיא
 מצפה גלעד שהמקום נקרא על שם האצן הזאת לעולם. ור' אברהם
 כתב כי יעקב קרא למצפה אשר אמר חוזר אל לבן שלבן אמר אשר יצף:
 (נב) עד הגל הזה. ועל כן נפרעו מתוכו על ידי העד שנלחץ רגל
 בלעם אל הקיר וזהו הקיר וצלעם הוא לבן: אם אני לא אעבור אליך
 את הגל הזה ואם אחיה לא תעבור אלי את הגל הזה ואת המצבה
 הזאת לרעה. פ"י ר' אברהם לא תעבור צרית זה הגל לרעה פ"י לעשות
 רעה ואם כמו אשר לא תעבור. וי"מ אם לא תעבור אליך לעורך צעת
 רעתך שנשבע לו לעזור צעת צרה כדרך השרים שכורתים צרית לסייע
 זה את זה מאויביו. וי"מ שהוא כינוי שלא רצה לפתוח פיו לרעה ולאמר
 אם תעבור וכינה לומר אם לא תעבור וכמוהו רבים: (נג) אלתי
 אברהם ואלהי נחור ישפטו בינינו. פ"י כל אחד אמר ישפטו בינינו
 אלהי אבותינו לכך אמר אלהי נחור זקנו ויעקב אמר אלהי אברהם זקנו
 ולכך אמר אחריי אלתי אברהם אע"פ שהזכירו אלתי אברהם יעקב לא
 נשבע אלא צפחד אלתי אביו יחם שהוא אלתי אברהם ולבן לצד הוא שאמר
 ואלתי נחור:

לב (א) וינשק לבניו. פ"י לבני בנותיו. (ב) ויפגעו בו
 מלאכי אלקים. פירש"י מלאכי ארץ
 ישראל יאלו לקראתו ושל חוצה לארץ באו עמו עד כאן: מהנים. פ"י
 שתי מחנות. וכתב הרמב"ן ולמי תמיה שהרי עדיין לא הגיע יעקב לארץ
 ישראל ורחוק הי' משם ושלא מלאכים לעשו ושם נאמר ויעבר את מעבר
 יצק שהוא גבול בני עמון ומואב ואחר כך ארץ אדום ותחלת ציאתו
 לארץ צססס שנאמר ויצא יעקב שלם עיר שכם אלא זאת היתה המראה
 ליעקב כשצא בגבול אויביו להודיעו כי רבים הם אשר אתו מאשר אתם
 וקרא שם המקום מחנים כי כן דרך צסססס. אי נמי מחנים מחנהו
 ומחנה העליונים לאמר כי מחנהו צלחן ומחנה המלאכים כולם מחנה
 אלהים ומזכרים לו ומודים צייחודו:

פ' על התורה וישלה פ' הטור

פרשת וישלה

(ד) וישלה יעקב מלאכים לפניו. שילכו לפניו. אי נמי

לפניו של עשו פי'

שיכירו מפניו מה שנלצו ואע"פ שהצ"ה הצטיחו לא צטח בצדקתו והשתדל בהללה והוא סימן לבניו שיתנהגו עם בני עשו כדרך שהנהיג הוא עצמו עם עשו שהזמין עצמו לתפלה ולדורון ולמלחמה: ארצה שעיר שדה אדום. שהעובר מחוץ לארץ ישראל עובר דרך ארץ שעיר אע"ג דלקמן אומר שעיקר ישיבתו בארץ כנען דכתיב ויקח עשו את נשיו וגו' אשר רכשו בארץ כנען וישב שם עד שהלך מפני יעקב ל"ל כיון שנשיו היו משעיר חשב יעקב שימלאהו אלל נשיו. ודרשו עליו מאחו באזני כלב שיעקב התעורר לעשו שיאל לקראתו והוא רמו לתחלת נפילתו ציד אדום כי מלכי צית שני צאו בצרית עם הר' ומהם הלכו לר' והיא היתה סבת נפילתם צידם: (ה) כה האמרו לאדוני לעשו. לא שקראו אדוני כי למה יקראנו אדוני שלא בפניו אלל ליה אותם שיאמרו הם אדוני עשו כה אמר עצדך יעקב. אי נמי קראו אדון שלא בפניו כדי להזכיר השלומים בכבודו שלא להזכירו אלל דרך כבוד אפילו שלא בפניו בראותם כי אדונם קורא אותם אדוני וכל זה הכבוד שנהג צו לקרא אותם אדוני מפני שמונהג ללעיר באחי' לכבוד הגדול ממנו כמו אציו ועשו ה' הגדול אלל שיעקב לקח בכורתו ומפחדו ממנו הראה לו כאלו הוא עדיין הגדול ואין המכירה אללו כלום: עם לבן גרתי. אע"פ שהוא חשבני כגר ואחר עד עתה לא איחרתי עד עתה אלל בראוני: (ו) ויהי לי שור וחמור. אע"פ שאני יושב אוהלים גם אני יודע צטיב בעולם כי עד הנה עורני ה' וכל זה שלח לו כדי להפחידו: ואשלחה להגיד לאדוני. פרש"י להודיע שאני בא אליך למזבח חן צעיניך ולפי זה אינו חוזר על למעלה. והרמז"ן פי' שהוא חוזר על למעלה ואשלח להגיד לאדוני שיש לי עושר נכסים וכבוד לעשות צו כל חפצך ורונך הודיעו שישלח לו דורון מהן או שיקח הוא מהם אשר יחפון. וי"מ על שם כל אחי רש שנאוכו אשלמה להגיד לאדוני שאיני רש ויהי לי שור וחמור שלא תשנא אותי ואמנא חן צעיניך: (ז) וגם הולך לקראתך. פי' כאשר אתה הולך לקראתו כן הוא הולך לקראתך ומהרה תפגעו זה בזה ולא אמר צא לקראתך פי' הולך לקבץ חיילותיו וצא לקראתך: (ח) ויירא יעקב. שמש יעמוד לו זכות שקיים מצות כיבוד אב ואם: (ט) והיה המחנה הנשאר לפליטה. י"מ דרך פשט אולי ינלל שיברחו או שתשוב חמתו או יצא להם הללה מאת השם. ורש"י פי' והי' המחנה הנשאר לפליטה צעל ברחו כי אלמס עמו. ונ"ל משום שידע יעקב שאין כל זרעו נופל ציד עשו וזה גם סימן לבניו שאין בני עשו יכולין למחות שמינו אלל מלך אחד גזר גזירות בארצו